

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ»
ІМЕНІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА**

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ ТА СОЦІОГУМАНІТАРНИХ
ДИСЦИПЛІН ІМЕНІ О.М. ЛАЗАРЕВСЬКОГО**

Завідувач випускової кафедри _____ **«ЗАТВЕРДЖУЮ»**

Протокол № 2 від « 25 » жовтня 2022 р.

**ПРОГРАМА
КОМПЛЕКСНОГО ЕКЗАМЕНУ**

На здобуття освітнього рівня «бакалавр»,
галузі знань 01 Освіта / Педагогіка
спеціальності 014 Середня освіта (Історія)
Освітньо-професійна програма:
Середня освіта (Історія)

Термін навчання: 3 роки 10 місяців
на основі повної загальної середньої освіти

Чернігів - 2022

Пояснювальна записка

Підсумкова атестація здобувачів вищої освіти є формою перевірки й оцінки науково-теоретичної та практичної підготовки студентів-істориків освітнього ступеня «бакалавр» зі спеціальності 014 Середня освіта (Історія).

Атестація проводиться у формі комплексного екзамену. Для її проведення створюється Екзаменаційна комісія у складі голови та членів комісії.

Мета екзамену полягає не лише у перевірці знань випускників, їхньої готовності до практичної діяльності, але й у стимулюванні їхнього подальшого самовдосконалення. Планомірна самостійна робота студентів, у тому числі під час підготовки до комплексного екзамену, допомагає систематизувати, глибше осмислити і закріпити знання, отримані в процесі вивчення навчальних дисциплін.

До складання комплексного іспиту допускаються здобувачі вищої освіти, які виконали усі вимоги навчального плану та програм запропонованих навчальних курсів, а також виконали усі науково-дослідної роботи з цих напрямків та пройшли відповідну практичну підготовку під час усіх видів практики.

На комплексний екзамен виносяться питання, найбільш важливі для виявлення рівня теоретичної та методичної компетенції майбутнього вчителя історії. Завдання на іспиті підібрані та сформульовані на основі загальних і фахових компетентностей, що сформувалися у процесі навчання з фаху.

Рекомендована програма складена з урахуванням вимог, що висуваються до здобувачів вищої освіти під час підсумкової атестації, з метою виявлення різнобічних і глибоких знань з циклу фахових дисциплін. На комплексному екзамені оцінка сформованості вмінь студента проводиться опосередковано. Критерії її – правильність уявлень студента про функціональний характер того чи іншого вміння, його роль в організації освітнього процесу. Випускник повинен засвідчити уміння застосовувати набуті знання на практиці, орієнтуватися у зміні наукових парадигм в історичній та педагогічній науці.

СТАРОДАВНЯ ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Стародавня історія України.

Першопочатки людського життя на території сучасної України. Палеоліт. Мезоліт. Неоліт. Родоплемінний лад та його особливості. Виникнення скотарства і землеробства. Епоха енеоліту та її основні ознаки. Трипільська культура. Господарство і побут трипільців. Скотарі Степу. Ранній залізний вік. Кіммерійці. Скіфи. Розквіт скіфської держави. Сармати. Грецька колонізація Північного Причорномор'я. Державне, господарське та духовне життя в містах-колоніях Північного Причорномор'я. Боспорське царство. Давні слов'яни. Прабатьківщина слов'ян. Речові пам'ятки давніх слов'ян. Писемні джерела. Суспільне та господарське життя давніх слов'ян. Слов'яни під час Великого переселення народів. Зародження сучасних східнослов'янських народів. Витоки українського народу.

Виникнення та розквіт Київської Русі.

Головні джерела вивчення історії Київської Русі. Історіографія проблеми. «Норманська теорія» походження Давньоруської держави. Боротьба між норманістами й анти-норманістами в дореволюційній російській та українській історіографії. Питання про походження Київської Русі в сучасній історіографії. Етимологія етноніму і етнотопоніму «Русь». Князь Аскольд, його походи на Візантію. Правління Олега. Князь Ігор. Внутрішня політика великокнязівської влади. Полюддя Правління княгині Ольги та князя Святослава. Київська держава за часів князя Володимира Великого. Завершення об'єднання східнослов'янських племен. Впровадження християнства як державної релігії, його історичне значення. Ярослав Мудрий та його доба. Триумфірат Ярославичів. І з'їзд князів Київської Русі в Любечі 1097 р. та його наслідки. Князювання Володимира Мономаха.

Київська Русь за часів роздробленості та боротьба з монгольською навалою.

Питання про розпад Київської Русі в сучасній історіографії. Причини роздробленості Київської Русі та її сутність. Династичний переворот 1139 р. і Всеволод Ольгович. Феодальна війна 1146–1169 рр. Політичний і економічний розвиток Київського, Чернігово-Сіверського, Переяславського князівств середини XII – першої половини XIII ст. Боротьба за київський стіл. Галицька й Волинська землі: утворення і зростання князівств. Піднесення Галицького князівства за Ярослава Осмомисла. Утворення Галицько-Волинської держави. Утвердження Данила Романовича в Галичі. Внутрішня та зовнішня політика Данила Романовича. Наступники Данила Галицького. Останні галицько-волинські князі. Монгольська навала на українські землі. Перший похід монголів на Русь. Вторгнення хана Батия на землі південно-західної Русі. Михайло Чернігівський та його загибель у Золотій Орді. Золотоординське ярмо. Зростання роздрібленості і входження південно-руських земель до складу Великого князівства Литовського.

Політичний устрій, соціально-економічний та культурний розвиток Київської Русі та Галицько-Волинської держави IX – XIV ст.

Політичний, соціальний устрій та господарське життя Київської Русі та Галицько-Волинської держави. Освіта. Наукові знання. Школа в Київській Русі.

Література («Остромирове Євангеліє», «Ізборники» Святослава, «Києво-Печерський патерик», «Слово про закон і благодать» Іларіона, «Повчання» Володимира Мономаха, «Слово о полку Ігоревім» тощо). Народний епос. Літописання. «Повість временних літ», Київський літопис, Галицько-Волинський літопис. Архітектура. Живопис, фрески, мозаїки. Художні ремесла. Музика і співи. Роль християнства у розвитку культури Київської Русі. Всесвітнє значення культури Київської Русі. Історичне значення Київської Русі та Галицько-Волинської держави.

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ЛИТОВСЬКО-ПОЛЬСЬКОЇ ДОБИ

Включення українських земель до складу Великого Князівства Литовського та їх політичне становище у XIV – першій половині XVI ст.

Боротьба Польщі, Угорщини та Литви за Галицько-Волинську спадщину. Входження українських земель до складу Великого князівства Литовського. Політичне становище українських земель після включення до ВКЛ. Кревська унія та зміни у становищі українських земель. Правління князя Вітовта. Городельська унія. Відновлення та остаточно ліквідація Київського та Волинського удільних князівств. Московсько-литовські війни кінця XV – початку XVI ст.

Люблінська та Берестейська унії: причини укладання, зміст та наслідки для українських земель.

Передумови та причини Люблінської унії. Люблінський сейм і унія 1569 р. Перехід до складу Польщі Київщини, Волині, Брацлавщини. Наслідки Люблінської унії для українських земель. Причини укладання та зміст Берестейської унії. Загострення національно-релігійного протистояння.

Етапи формування українського козацтва наприкінці XV – у першій половині XVII ст.

Причини виникнення українського козацтва. Перші згадки про українських козаків. Козакування населення прикордоння в першій половині XVI ст. Козацькі реформи Сигізмунда II Августа та Стефана Баторія. Запорозька Січ та її військово-адміністративний устрій. Походи козаків. Діяльність П.Сагайдачного. Зростання і зміцнення козацького стану на початку XVII ст. Козацько-селянські повстання 1625–1638 рр.

Культура другої половини XIII – першої половини XVII ст.

Архітектура та образотворче мистецтво Галицько-Волинської держави. Галицько-Волинський літопис. Культура литовської доби: освіта, архітектура, образотворче та декоративно-ужиткове мистецтво. Література. Національно-культурне відродження в Україні другої половини XVI ст. Розвиток української мови. Пересопницьке євангеліє. Література. Музика і театр. Мистецтво і архітектура. Освіта: Острозька академія, братські школи, Києво-Могилянська колегія. Виникнення книгодрукування. Культурні зв'язки.

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ДОБИ ГЕТЬМАНЩИНИ

Причини, характер та рушійні сили Української національної революції XVII ст.

Становище українських земель у Речі посполитій. Імперська політика польської правлячої еліти на українських землях. Козацтво як виразник політичних, національних інтересів українського народу. Шляхетська колонізація українських земель, поширення фільварково-панщинної системи господарювання, закріпачення українського селянства. Утиски Православної Церкви та української культури. Національно-визвольний, соціальний і релігійний характер Української національної революції. Козацтво, селянство, міщанство, православне духовенство і шляхта в Українській національній революції XVII ст.

Українська національна революція XVII ст.: характеристика головних етапів.

I етап (лютий 1648 – червень 1652 рр.): найвище піднесення боротьби, виборення козацькою Україною незалежності. II етап (червень 1652 – серпень 1657 рр.): погіршення внутрішньо- і зовнішньополітичного становища козацької України, прийняття царської протекції та провал визвольного походу в західноукраїнські землі. III етап (серпень 1657 – червень 1663 рр.): громадянська війна і розкол Української козацької держави. IV етап (липень 1663 – червень 1668 рр.): боротьба національно-патріотичних сил за возз'єднання Української держави. V етап (червень 1668 – вересень 1676 рр.): боротьба за відновлення державної незалежності, криза і поразка революції.

Українська козацька держава: основні етапи політичної історії.

Українська національна революція XVII ст. і становлення Української козацької держави. Україна на зламі XVII – XVIII ст.: боротьба за державну незалежність. Україна в першій половині XVIII ст.: боротьба за збереження української автономії. Українські землі у другій половині XVIII ст.: інкорпораційна політика російського уряду.

Культура України доби Гетьманщини.

Стильові особливості української культури. Бароко, рококо, класицизм. Початкова освіта. Чернігівський, Харківський та Переяславський колегіуми. Києво-Могилянська академія. Наукові знання. Українське письменство. Історичні твори. Книгодрукування. Музика. Театр. Розвиток українського мистецтва. Архітектура. Скульптура. Графіка. Живопис. Декоративно-ужиткове мистецтво.

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ XIX СТ.

Західноукраїнські землі у XIX ст.

Політичне та соціально-економічне становище українських земель у складі Австро-Угорської імперії. Національно-визвольний рух на західноукраїнських землях під час революції 1848–1849 рр. Виникнення перших політичних партій. Становище промисловості та сільського господарства на початку XX ст. Кооперативний рух. Діяльність політичних, національно-культурних і військово-спортивних організацій на західноукраїнських землях. Реформа виборчої системи. Боротьба за створення українського університету. Трудова еміграція.

Українське національне відродження кінця XVIII – початку XX ст.

Ідейні витоки, зміст та етапи українського національного відродження кінця XVIII – початку XX ст. Методологічні дискусії у висвітленні становлення модерної української нації. Загальна періодизація українського відродження (модерного націотворення). Центри українського національного руху під російською та австрійською владою в кінці XVIII – початку XX ст.

Реформи 60-70-х рр. XIX ст. в Російській імперії та їх наслідки для України.

Історичні передумови скасування кріпацтва. Законодавчі акти аграрної реформи 1861 р. та особливості проведення її в Україні. Реформи адміністративно-політичного управління 1860–1870 рр. (судова, земська, міська, військова, фінансова, освітня, цензурна), їх вплив на соціально-економічне та політичне становище України.

Українська культура в другій половині XIX – на початку XX ст.

Умови розвитку культури української культури під владою Російської та Австро-Угорської імперій у другій половині XIX – на початку XX ст. Початкова, середня і вища освіта на Наддніпрянщині та західноукраїнських землях. Розвиток гуманітарних та природничих наук. Українська художня література, драматургія і театр. Музичне, монументальне і образотворче мистецтво України.

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XX СТ.

Україна в роки Першої світової війни (1914–1918).

Україна в геополітичних планах країн Антанти і Центральних держав. Війна та українські політичні партії і рухи. Головна українська рада. Союз Визволення України. Воєнні дії на території України в 1914–1917 рр. Українці в арміях воюючих держав. Українські січові стрільці. Політика Російської імперії та Австро-Угорщини на українських землях 1914–1917 рр. Повсякденне життя на фронті і у тилу. Економічні та соціально-політичні наслідки війни для України.

Національно-державне будівництво в Україні за Центральної Ради.

Лютнева революція в Петрограді. Утворення Української Центральної Ради. Всеукраїнський національний конгрес. Українізація армії. Вільне козацтво. I Універсал Центральної Ради. Проголошення автономії України. Утворення Генерального секретаріату. II Універсал УЦР. Збройний виступ самостійників. III Універсал УЦР. Внутрішня та зовнішня політика Центральної Ради після проголошення УНР. Перша війна більшовицької Росії з УНР. Бій під Крутами. IV Універсал УЦР: проголошення незалежності УНР. Більшовицько-російська окупація України. Мирний договір УНР із Центральними державами. Вигнання більшовиків із території УНР. Законотворча діяльність УЦР взимку – навесні 1918 р. Конституція УНР. Причини падіння та історичне значення Центральної Ради.

Основні етапи Української революції 1917–1921 рр.

Причини, рушійні сили та періодизація Української революції 1917–1921 рр. Утворення та діяльність Української Центральної Ради. Українська Держава П.П.Скоропадського: її внутрішня та зовнішня політика. Внутрішня та зовнішня політика Директорії УНР. Національно-визвольний рух на

західноукраїнських землях. Утворення ЗУНР. Уроки та причини поразки Української революції. Утвердження радянської влади в Україні.

Соціально-економічний розвиток України у 20–30-х рр. ХХ ст.

Політичне та соціально-економічне становище в Україні після завершення революції та громадянської війни. Відбудова народного господарства на засадах НЕПу. Україна і утворення Союзу РСР. Українізація: причини, хід та наслідки. Індустріалізація в Україні. Колективізація сільського господарства. Голодомор 1932–1933 рр. Політичні репресії в Україні, утвердження сталінського тоталітарного режиму.

ІСТОРИЯ УКРАЇНИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

Україна в роки Другої світової війни.

Приєднання основної частини західноукраїнських земель до СРСР та їх “радянська”. Початок радянсько-німецької війни. Окупація України військами Німеччини та її союзників. Нацистський окупаційний режим. Рух Опору в Україні. Визволення України. Наслідки Другої світової війни для України. Українська культура доби Другої світової війни.

Україна в середині 1940-х – 1991 р.: основні тенденції розвитку.

Суспільно-політичне та соціально-економічне становище українських земель після закінчення Другої світової війни. Україна в умовах «десталінізації» (1956-1964 рр.) та в роки загострення кризи радянської системи (1965-1985 рр.). Спротив радянській владі. Шістдесятники. Дисиденти. Україна і процес «перебудови» в СРСР. Чорнобильська катастрофа. Наростання національно-визвольного руху. Етапи економічних реформ та причини їх провалу. Розпад СРСР і проголошення незалежності України.

Розвиток України наприкінці 1991 – у 2013 рр.

Референдум і президентські вибори 1 грудня 1991 р. Політичний та соціально-економічний розвиток України у 1991–2013 рр. Державотворчі процеси. Конституційний процес. Спроби реформування економіки. «Помаранчева революція» та її значення. Зовнішня політика у 1991–2013 рр. Особливості релігійного життя в умовах державної незалежності. Культура України на зламі ХХ–ХХІ ст.

«Революція гідності» 2013–2014 рр. та російсько-українська війна.

«Євромайдан» та «Революція гідності». Президентські та парламентські вибори 2014 р. Анексія Криму та події на Сході України. Реакція українського

суспільства та світової спільноти. Волонтерський рух. Початок повномасштабного вторгнення РФ на територію України 2022 р.

ІСТОРІЯ СТАРОДАВНЬОГО СХОДУ

Цивілізації Месопотамії: Шумер, Вавілонія, Ассирія

Археологічні відкриття у диліні Тигру та Євфрату (друга половина XIX ст.). Періодизація. Особливості політичного устрою. Держави Шумеру і Аккаду (кінець IV–III тис до н.е.). Вавілонія у II–I тис. до н.е. Закони Хаммурапі. Ассирійська імперія (I тис. до н.е.), причини загибелі. Культурний розвиток Месопотамії.

Цивілізація Стародавнього Єгипту: соціально-економічний, політичний та культурний розвиток.

Джерела з історії Стародавнього Єгипту. Археологічні відкриття. Поняття «Східна деспотія». Сучасна періодизація Стародавнього Єгипту. Політична історія Єгипту доби Нового царства. Культурні досягнення. Причини занепаду. Перське завоювання VI ст. до н.е.).

ІСТОРІЯ СТАРОДАВНЬОЇ ГРЕЦІЇ ТА РИМУ

Давньогрецька цивілізація.

Періодизація історії Стародавньої Греції. «Гомерівське питання» в історії Стародавньої Греції. Особливості полісної системи. Велика грецька колонізація: причини та напрямки. Греко-перські війни. Завоювання Александра Македонського. Особливості розвитку давньогрецької культури.

Найвідоміші представники давньогрецької науки.

Давньоримська цивілізація.

Періодизація історії Стародавнього Риму. Заснування м. Рим. Зростання території Римської держави. Диктатура Юлія Цезаря. Принципат Августа. Імперський період в історії Стародавнього Риму. Правління Константина. Причини падіння Західної Римської імперії.

ІСТОРІЯ КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНОЇ ЄВРОПИ ДОБИ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ ТА РАНЬОГО НОВОГО ЧАСУ

Культурно-духовна спадщина Візантійської імперії.

Особливості розвитку культури у ранньовізантійський період і часи розквіту: освіта, наукові знання, література, архітектура, живопис. Вплив іконоборчої політики на культурно-духовну сферу. Ісихаське вчення та його значення для культури Візантії. Візантійський гуманізм. Запозичення візантійської культури та її проникнення через християнізацію у духовний світ слов'янських народів.

Угорські та слов'янські народи у складі Австрійської імперії у XVI–XVII ст.: політичне й соціально-економічне становище.

Розширення володінь Габсбургів за рахунок приєднання земель Угорського і Чеського королівств. Битва під Мохачем 1526 р.

Обмеження автономних прав Чеського й Угорського королівств. Станові повстання у Чехії 1547, 1618-1620 рр., їхній вплив на угорські й словацькі землі. Конфесійна політика Габсбургів. Угорська реформація як спроба розширити політичні права. Тридцятилітня війна та її наслідки для народів, підконтрольних Австрійській монархії.

ІСТОРІЯ КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНОЇ ЄВРОПИ У ХІХ СТ.

Польща у ХІХ ст.

Політико-правове та економічне становище польських земель у ХІХ ст. Польські землі в складі Російської імперії. Польські землі в складі Німеччини. Польські землі в складі Австро-Угорщини. Польський національно-визвольний рух у ХІХ ст. Польща в період Наполеонівських війн. Герцогство Варшавське. Листопадове повстання 1830 – 1831 рр. Велика польська еміграція. Січневе польське повстання 1863 р. і його наслідки.

Становлення національних балканських держав у другій половині ХІХ ст.

Болгарський національно-революційний рух у 50 – 70-х рр. ХІХ ст. Балканська війна 1877 – 1878 рр. і утворення Болгарської національної держави. Суспільно-політичний та економічний розвиток Болгарії після Берлінського трактату. Об'єднання Болгарії. Сербія, Чорногорія, Боснія і Герцеговина напередодні та під час Балканської війни 1877 – 1878 рр. Сербія після Берлінського трактату. Чорногорія після Берлінського трактату. Боснія та Герцеговина після Берлінського трактату. Македонія після Берлінського трактату. Румунське питання у політиці великих держав після Кримської війни. Утворення незалежної держави.

ІСТОРІЯ КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНОЇ ЄВРОПИ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТ.

Естонія, Латвія, Литва, Польща, Чехословаччина, Угорщина у міжвоєнний період.

Утворення та міжнародне становище незалежних держав Балтії. Причини та наслідки встановлення авторитарних режимів. Формування кордонів Польщі. Криза парламентаризму, державний переворот 1926 р. та режим «санації». Утворення республіки Чехословаччина. Внутрішня і зовнішня політика Т. Масарика та Е. Бенеша. «Судетська проблема». Мюнхенський диктат і «друга республіка». Угорщина у міжвоєнний період. Проблема кордонів. Диктатура М. Горті.

Балканські країни у міжвоєнний період.

Розширення території Румунії. Політична боротьба і утворення королівської диктатури. Румуно-німецький союз. Прихід до влади БЗНС у Болгарії та політика уряду О.Стамболійського. Перевороти 1923 та 1934 рр. Режим Бориса III. Королівство сербів, хорватів, словенців – Югославія у міжвоєнний період. Національне питання. Державні перевороти 1929 та 1941 рр. Греція та Албанія між двома світовими війнами.

НОВІТНЯ ІСТОРІЯ КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНОЇ ЄВРОПИ

Країни ЦСЄ після II Світової війни.

Встановлення режимів «народної демократії». Повоєнне мирне врегулювання та формування нових кордонів у Центрально-Східній Європі. Розширення сфери впливу СРСР. Формування соціалістичного блоку: РЕВ, ОВД (мета створення, основні положення, учасники). Двосторонні угоди між країнами «соціалістичного табору».

Демократичні революції 1989 р. і становлення незалежних держав.

«Круглий стіл» в лютому 1989 р. в Польщі. Феномен «Солідарності». Кінець 1989 р. – проведення «круглого столу» в Угорщині. «Оксамитова революція» в Чехословаччині – листопад 1989 р. Події в Болгарії. «Кривава революція» в Румунії – грудень 1989 р. Падіння тоталітарного режиму в Албанії. Революційні події в Югославії та розпад країни. Спільні риси революцій – мета, характер, час, рушійні сили.

ІСТОРІЯ КРАЇН ЄВРОПИ ТА АМЕРИКИ ДОБИ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ ТА РАНЬОГО НОВОГО ЧАСУ

Люди і суспільство країн Західної Європи доби середньовіччя. Епоха Відродження.

Дискусійні питання періодизації історії Середніх віків країн Європи та Америки. Велике переселення народів. Складання основ феодалізму. Становлення королівської влади. Європа в IX–XI ст. Становлення ранньосередньовічної культури.

Особливості феодалізму в країнах Європи. Соціально-економічні, демографічні та суспільні зміни цього періоду. Становлення міст, розвиток ремесла і торгівлі. Роль церкви у військово-колонізаційних рухах Високого Середньовіччя. Особливості розвитку культури в країнах Європи доби високого середньовіччя.

Еволюція королівської влади та повноважень станово-представницьких установ в європейських країнах. Зародження абсолютизму. Розвиток науки доби пізнього середньовіччя, становлення культури раннього Відродження. Цивілізації доколумбової Америки.

Культура Відродження. Великі географічні відкриття та становлення капіталізму. Дискусійні питання періодизації історії раннього Нового часу.

Роль Реформації у становленні європейської цивілізації. Європейські революції та міжнародні конфлікти раннього Нового часу.

Особливості політичного та соціально-економічного розвитку Священної Римської імперії. Передумови і причини Реформації. Характер і специфічні риси реформаційних рухів країн Західної і Центральної Європи. Вплив протестантизму на суспільне життя Західної цивілізації. Контрреформація.

Події Нідерландської та Англійської революцій, їх внутрішня логіка, етапи державотворення, наслідки та історичне значення. Міжнародні воєнно-політичні конфлікти у Європі XVI–XVII ст., їх вплив на геополітичну ситуацію в Європі.

ІСТОРІЯ КРАЇН АЗІЇ ТА АФРИКИ ДОБИ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ ТА РАННЬОГО НОВОГО ЧАСУ

Монгольська імперія. Заснування та завойовницькі походи.

Орда – як форма державності кочівників. Об'єднання монгольських племен Темуджином. Особистість Чингіс-хана, його оцінка в історіографії. Монгольська імперія: військово-адміністративний устрій та організація армії. Велика Яса. Основні етапи та напрямки завойовницьких походів, причини завершення. Значення монгольських завоювань. Золота Орда та її устрій.

Поява ісламу та Арабський халіфат.

Зародження ісламу. Особа Мухаммада. Боротьба Медини та Мекки. Основні положення ісламу. Коран. Сунна та хадіси. Основи віровчення ісламу та культові настанови. Поява халіфату, перший розкол в ісламі. Халіфат Умаядів (“праведних халіфів”) – Мекканський період (632 - 661 рр.). Халіфат Омеядів (661 - 750 рр.) – Дамаський період. Халіфат Аббасидів (750 - 1055 рр.) – Багдадський період. Зовнішні завоювання та ісламізація завойовного населення.

НОВА ІСТОРІЯ КРАЇН АЗІЇ ТА АФРИКИ

Європейська колонізація цинського Китаю. Опіумні війни.

Державно-політичний устрій Китаю. Внутрішня політика династії Цин у XVII – XIX ст. Зовнішня політика Китаю. Концепція «серединної імперії» (китаєцентризм). Причини, зміст і значення політики «самоізоляції». «Закриття» країни 1757 р. Політика європейських країн щодо Китаю у XVII-XVIII ст. Боротьба Англії за «відкриття» Китаю. Англо-китайський конфлікт і перша англо-китайська війна. Нанкінський договір 1842 р. Нерівноправні договори 1843 та 1844 рр. з Англією, США і Францією. Наслідки насильницького «відкриття» Китаю. Причини і хід другої «опіумної» війни (1856-1858 рр.). Тяньцзінські договори.

Формування світової колоніальної системи.

Завершення колоніального поділу світу і створення колоніальних імперій. Форми і методи колоніальної експлуатації. Перетворення колоніальних та залежних країн у сфери прикладення іноземного капіталу. Розвиток капіталізму в країнах Сходу. Особливості його генези в умовах колоніальної залежності. Формування нових соціальних сил: національної буржуазії, робітничого класу, інтелігенції. Ліберально-реформістське крило буржуазно-національного руху. Формування радикально-демократичних сил. Розвиток націоналізму. Поява ісламського фундаменталізму. Революції в Ірані, Китаї та Османській імперії, антиколоніальні рухи в Індії.

НОВА ІСТОРІЯ КРАЇН ЄВРОПИ ТА АМЕРИКИ (XVII – перша половина XIX ст.)

Європейське Просвітництво: від теорії до практики.

Просвітництво як загальноєвропейський ідейний рух. Ідеологія Просвітництва. Теорії англійських (Дж. Локк), французьких (Ш. Л. Монтеск'є, Вольтер. Д. Дідро. Ж. Руссо та інші), німецьких (Г. Лессінг, Й. Гердер) та

американських (Б. Франклін) просвітників. Поняття «Просвітницький абсолютизм». Австрія (правління Марії Терезії та Йосифа II) та Пруссія (Фрідріх II).

Велика Французька революція кінця XVIII ст.: зміни в державно-політичному устрої Франції, вплив на подальший розвиток Європи.

Історіографія Великої Французької революції, дискусійні питання. Проблема періодизації. Декларація та Конституції Франції. Державно-правові зміни. Оцінка характеру та значення революційних подій для подальшого розвитку Європи.

НОВА ІСТОРІЯ ЄВРОПИ ТА АМЕРИКИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XIX – ПОЧАТКУ XX СТ.

Об'єднання Німеччини у другій половині XIX ст.

Німецькі землі після революції 1848–1849 рр. “Великонімецький” та “малонімецький” шляхи об'єднання Німеччини. Австро-пруське суперництво в об'єднувачих процесах 1848–1850 рр. Міністр-президент Пруссії Отто фон Бісмарк та “Конституційний конфлікт”. Переможні війни Пруссії у 60-х рр. XIX ст. та утворення Північнонімецького союзу. Франко-пруська війна 1870–1871 рр. та проголошення Німецької імперії.

Створення дуалістичної Австро-Угорщини.

Наслідки Австро-пруської війни 1866 р. Проєкт переоблаштування імперії Ференца Деака. Австро-Угорський «аусглях» 1867 р. Статус Франца Йосифа. Особливості системи дуалізму. Територіальні межі, національний склад, державний устрій Цислейтанії і Транслейтанії. Економічні, політичні та духовно-культурні втрати і здобутки Австрії та Угорщини внаслідок проголошення двоєдиної імперії.

НОВІТНЯ ІСТОРІЯ КРАЇН ЄВРОПИ ТА АМЕРИКИ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XX СТ.

Наслідки Першої світової війни для Європи та світу. Міжнародні відносини в міжвоєнний період

Завершення війни. Комп'єнське перемир'я. Нова розстановка політичних сил у Європі та світі. Програми повоєнного устрою світу. Паризька мирна конференція. Версальський договір. Утворення Ліги Націй. Мирні договори із союзниками Німеччини. Вашингтонська конференція. Головні принципи Версальсько-Вашингтонської системи устрою світу. Зміна політичної карти Європи. Переділ колоніальних володінь. Вплив Версальсько-Вашингтонської системи договорів на розвиток країн. Репараційне питання.

Фактори впливу на міжнародні відносини 20-30-х рр. XX ст. Радянський фактор. Формування нових принципів міжнародних відносин. Нормалізація економічних стосунків у Європі. Проблема роззброєння. Міжнародні відносини у 30-х рр. XX ст.: складання військово-політичних блоків. Локальні військові конфлікти та зростання напруженості у Європі. Дипломатичні переговори європейських країн в 1930-х рр.

Особливості розвитку США 1918-45 рр.

Наслідки I світової війни для США. Президентство В.Вільсона та його дипломатична діяльність в Європі. Нова зовнішньополітична стратегія та її реалізація. Особливості політичної системи США. Період президентства республіканців У.Гардінга та К.Куліджа. Повернення до ізоляціонізму у зовнішніх справах: реакція на події в Європі. Складові та прояви «ери процвітання», основа економічної моделі США. Президентство Г.Гувера. Період «великої депресії». «Новий курс» Ф.Д.Рузвельта та нові засади соціальної політики. Відносини з СРСР. Нейтралітет США. Програма ленд-лізу та вступ США у війну. Створення антигітлерівської коаліції. США у роки Другої світової війни.

НОВІТНЯ ІСТОРІЯ КРАЇН ЄВРОПИ ТА АМЕРИКИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

Інтеграційні процеси в Європі: етапи розвитку та сучасний стан Європейського Союзу

Вплив Другої світової війни на мобілізацію інтеграційних процесів в Європі. Формування Ради Європи та економічної інтеграції в Європі. Декларація Р. Щумана – Ж. Моне. Перші економічні інтеграційні структури: ЄОВС, ЄЕС, Євроатом. Альтернативна інтеграція Великобританії: створення ЄАВТ. Початок політичної інтеграції: Єдиний європейський Акт. Маастрихтська угода і створення ЄС. Принципи діяльності ЄС. Хвилі розширення ЄС. Конституційний процес. Основні інститути та їх повноваження в управлінні ЄС. Лісабонський договір 2007 р. Проблеми та здобути ЄС: Brexit, міграційна криза та наслідки пандемії. Особливості зовнішньої політики сучасного ЄС.

Особливості розвитку Великобританії в другій половині ХХ – на початку ХХІ ст.

Наслідки Другої світової війни на країну. Особливості суспільно-політичного розвитку Великої Британії. Уряд лейбористів К. Етлі – становлення соціальної держави. Тринадцяте річчя правління консерваторів. Зовнішньополітичний курс: євроатлантичний курс та участь в холодній війні. Власний інтеграційний проєкт ЄАВТ та приєднання до ЄЕС. Британська Співдружність націй: оновлені взаємини. Політика «тетчеризму» як неоконсервативна модель реформування. Стратегічне партнерство з США. Ольстерська проблема та механізм її вирішення. Особливості політичної системи Великобританії та значення інституту монархії для британського суспільства. Місце Великобританії в глобалізованому світі та взаємини з ЄС. Brexit: причини, процедура, наслідки для країни та Європи.

НОВІТНЯ ІСТОРІЯ КРАЇН АЗІЇ ТА АФРИКИ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТ.

Особливості становища країн Азії та Африки після Першої світової війни.

Зміни в соціальній структурі афро-азіатських країн. Післявоєнна політика країн метрополій щодо колоніальних і залежних країн. Наслідки Першої світової

війни для країн Азії та Африки. Ліга Націй та мандатна система. Переділ німецьких колоній. Значення рішень Версальсько-Вашингтонської системи для долі афро-азіатських колоній і напівколоній. Національно-визвольний рух на Сході в 1918 – 1922 рр. Комінтерн і національно-колоніальне питання. Провідні діячі визвольного руху: М. Кемаль, М.К. Ганді, Дж. Неру, А Сукарно та ін.

Японія в міжвоєнний період: особливості політичного та економічного розвитку.

Наслідки Першої світової війни для Японії. Повоєнна Японія: економічна та політична ситуація. Рисові бунти. Соціально-політичний розвиток у 20-х рр. ХХ ст. Правління «партійних кабінетів». Закон про загальне виборче право. Зовнішня політика Японії у 1918 – 1927 рр. Інтереси Японії на Вашингтонській мирній конференції. «Меморандум Танаки».

Вплив на економіку Японії світової економічної кризи 1929 – 1933 рр. Агресія у Північно-Східному Китаї. Розстановка політичних сил на початку 1930-х рр. Посилення впливу військових кіл на політичне життя країни. «Молоде офіцерство». Основні етапи й особливості фашизації Японії. Нова економічна структура. Мілітаризація Японії. Військові путчі 1932 та 1936 рр. Нова політична структура.

Зовнішня політика Японії у 1930-х рр. Відмова від дотримання умов Вашингтонського договору. Підписання «антикомінтернівського пакту» з Німеччиною. Напад на Китай (1937 р.). Радянсько-японські відносини в 1938 – 1939 рр.

Японська експансія після початку війни в Європі. Напад на Перл Харбор і початок війни на Тихому океані. Встановлення контролю над французьким Індокитаєм. Окупація країн Південно-Східної Азії. Контрнаступ американських військ (1943 – 1944 рр.) у Тихому океані. Новий наступ Японії на китайському фронті (1944 р.). Визволення союзниками Філіппін, Бірми. Ядерне бомбардування Хіросіми та Нагасакі. Наступ радянських військ у Маньчжурії. Капітуляція Японії.

НОВІТНЯ ІСТОРІЯ КРАЇН АЗІЇ ТА АФРИКИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

Країни Азії після Другої світової війни: особливості деколонізації.

Процес деколонізації після Другої світової війни, його роль у долі азійських народів. Різниця в рівнях розвитку і політичній ситуації. Завдання досягнення незалежності та соціального прогресу. Основні етапи деколонізації. Поява молодих незалежних держав. Проблема вибору моделі розвитку в постколоніальний період. Вплив процесів вестернізації та модернізації на країни регіону (тенденції прийняття та відчуження), роль духовних (релігійних і культурних) чинників у формуванні національних ідеологій країн Сходу.

«Холодна війна» і країни Азії: військове, політичне та ідеологічне протистояння. Конфлікти в зоні «третього світу»: їх причини та наслідки. Роль ООН у розв'язанні конфліктів на Сході. Бандунзька конференція 1955 р. «Рух неприєднання», його роль та еволюція. Економічний обмін розвинутих капіталістичних країн з країнами Азії.

Неоколоніалізм. Військово-політичне та економічне співробітництво країн Сходу з СРСР. Крах політики «партнерства». Зміни в соціально-економічному і політичному розвитку регіонів «третього світу» у 70 – 90-х рр. ХХ ст.

«Нові індустріальні країни» Азії: причини економічного прориву та перспективи розвитку. Регіональні організації країн Сходу, їх роль у світовій економіці та політиці. Процеси конфліктогенності у країнах Південно-Східної Азії після закінчення «холодної війни». Дискусія про результати і перспективи розвитку країн «третього світу». Відсталість економічного розвитку – глобальна проблема сучасності.

Місце провідних країн Сходу в процесах глобалізації та регіональної інтеграції. Асоціація держав Південно-Східної Азії (АСЕАН), Азійсько-Тихоокеанське економічне співробітництво (АТЕС).

Основні етапи деколонізації Африки

Специфіка формування колоній на африканському континенті в ХV – ХХ ст. Французький, британський, бельгійський, португальський варіанти управління колоніями. Формування національної самосвідомості африканських народів. Виникнення руху за незалежність колоній. Вплив вчення М. Ганді і здобуття незалежності Індією на політичну та інтелектуальну еліту Африки. Фактори, які вплинули на розпад колоніальної системи в Африці. Роль колоніальної спадщини у розвитку африканських країн: позитивні і негативні риси.

Розпад колоніальної системи в Африці (1950 – 1960 рр.). Деколонізація Центральної та Південної Африки. Незалежність Гани та Гвінеї. 1960 – «рік Африки». Визвольний процес 60-х рр. ХХ ст.

Завершення деколонізації Африки в 1970 - 1980-х рр. Особливості антиколоніальної боротьби в португальських колоніях (Ангола, Мозамбік, Гвінея-Бісау).

Завершення розпаду колоніальної системи в Південній Африці: Зімбабве (1980 р.), Намібія (1990 р.).

ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Історичне джерелознавство – галузь знань про історичні джерела.

Джерелознавство – спеціальна галузь наукових знань про історичні джерела. Предмет, завдання і функції джерелознавства. Предмет і завдання джерелознавства історії України. Основні джерелознавчі категорії. Класифікація історичних джерел. Джерельна база дослідження, її рівні та структура.

Писемні джерела з середньовічної історії України.

Актові матеріали. Руська правда: її основні редакції та списки. Писемні джерела іноземного походження про слов'ян та Русь. Особливості Давньоруської літератури. Літописи, їх видові ознаки, соціальні функції. Літописання Київської Русі. «Повість минулих літ»: джерельна база та протографи.

Писемні джерела з історії України литовсько-польської доби та доби Гетьманщини.

Основні тенденції в еволюції формуляру актів у XIV – першої половини XVII ст. Законодавчі акти гетьманського управління. Основні види актів Московської держави другої половини XVII–XVIII ст., що стосуються України. Описово-статистичні джерела, реєстри, компути, ревізії другої половини XVII–XVIII ст. Пам'ятки правничої думки як історичні джерела. Західноруські (білорусько-литовські) літописи. Українські літописи XV – першої половини XVII ст. Історичні праці та мемуарна література. Праці літописного характеру другої половини XVII–XVIII ст. Козацьке літописання.

Літописні компіляції другої половини XVIII ст. Джерелознавчі особливості творів іноземців, що писали про Гетьманщину. Щоденники представників козацької старшини.

УКРАЇНЬСЬКА ІСТОРИОГРАФІЯ

Історичні знання в стародавній Україні-Русі.

Фольклор як попередник історіописання. Південно-руські літописи як пам'ятки історіографії. Історичні знання у пам'ятках давньоруської літератури.

Історична наука в Україні у першій половині XIX ст.

«Історія русів» та її місце в українській історіографії. Український історичний наратив першої половини XIX ст. М. Максимович і початок науково-критичного вивчення історії України. Формування інфраструктури історичної науки в Україні та регіональних наукових осередків.

Історична наука в незалежній Україні.

Модернізація інфраструктури історичної науки. Методичні пошуки та дискусії. Міжнародне співробітництво.

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ ІСТОРІЇ

Предмет та завдання курсу методики навчання історії.

Методика навчання історії – наукова педагогічна дисципліна, що визначає завдання, структуру та зміст шкільних курсів історії, методи, прийоми та засоби навчання.

Розвиток шкільної історичної освіти в Україні.

Зародження та основні етапи розвитку шкільної історичної освіти в Україні. Особливості сучасної шкільної історичної освіти. Етапи розвитку та удосконалення методики вивчення історії.

Розвиток шкільної історичної освіти за кордоном.

Розвиток історичної освіти та методики викладання історії за кордоном. Загальне і особливе в підходах до вивчення історії та методики викладання в індустріально-розвинутих країнах світу.

Сучасна система шкільної історичної освіти.

Історія як предмет шкільного навчання. Місце історії в навчальному плані школи.

Шкільні навчальні програми з історії. Принципи їх побудови та порядок висвітлення історичного матеріалу в шкільних курсах (лінійність, концентризм, поєднання системності та фрагментарності, хронологічна послідовність, історизм

та інше). Основні компоненти змісту та структура програм шкільної історичної освіти.

Підручники, посібники та допоміжна література з історії, їх функції, аналіз структури, змісту, навчально-методичне оформлення.

Історія України, її місце в навчальному плані, покликання. Структура курсу, основні розділи. Основні поняття та ідеї курсу історії України.

Місце та роль краєзнавчого матеріалу, його завдання, зміст, особливості, специфіка викладання.

Курс всесвітньої історії, його завдання та місце в шкільній історичній освіті. Періодизація курсу, структура, етапи його вивчення, відбору матеріалу, його групування та принципи розподілу по навчальних роках.

Процес формування історичних знань, умінь учнів.

Роль історичних знань у формуванні світоглядних позицій учнів. Структура та функції історичних знань.

Історичні факти, їх роль у вивченні історії. Види історичних фактів.

Історичні уявлення, їх типи та роль в процесі формування історичних знань. Методика їх створення.

Історичні поняття, їх класифікація та методика їх формування.

Основні історичні зв'язки та закономірності історичного розвитку. Методичні умови засвоєння учнями закономірностей історичного розвитку.

Характеристика розвиваючого типу навчання. Методика та етапи формування умінь учнів в процесі навчання історії в школі.

Засоби навчання історії.

Засоби навчання – одна з основних умов образного викладу та сприйняття історичного матеріалу, їх класифікація та критерії вибору.

Методи навчання історії

Методика та методичні прийоми навчання історії. Різні точки зору щодо класифікації методів навчання. Критерії їх оптимального вибору.

Система організації вивчення історії.

Форми організації навчання історії (урок, гурток, факультатив, товариства та інше). Вимоги до сучасних форм організації навчальної діяльності.

Урок – основна форма організації навчально-виховного процесу школи. Різні точки зору щодо їх класифікації. Нетрадиційні уроки – урок нестандартного мислення вчителя, нова форма організації навчально-виховної діяльності учнів на уроці. Використання передового досвіду педагогів-новаторів.

Перевірка навчальних досягнень учнів

Компетентністний підхід у оцінці навчальних досягнень учнів з історії, мета, завдання та типи. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів.

Позакласна робота з історії

Позакласна робота з історії, її роль в розвитку зацікавленості учнями предметом, пізнавальні здібності дітей. Відмінність позакласної роботи від уроку, її зміст, характерні риси.

Краєзнавча робота в школі, її специфіка, основні завдання та форми проведення.

ІСТОРІЯ ТА ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ

Об'єкт, предмет і завдання педагогіки як науки.

Педагогіка – наука про виховання та розвиток особистості. Джерела розвитку педагогіки як науки. Сутність педагогіки як науки, її об'єкт, предмет і завдання. Функції педагогіки: загальнотеоретична, прогностична, практична. Зв'язок педагогіки з іншими науками. Основні категорії педагогіки: виховання, освіта, освітній процес, навчання. Система педагогічних наук.

Мета, завдання, пріоритетні напрями розвитку системи освіти в Україні.

Модернізація системи вітчизняної освіти на сучасному етапі. Актуальні проблеми реформування загальної середньої освіти. Дитиноцентризм. Педагогіка співробітництва: сутність, шляхи реалізації. Форми зв'язку школи і сім'ї. Поняття про систему освіти і виховання в Україні. Законодавчі та нормативні документи про організацію освітнього процесу в Україні. Основні напрями реформування освіти.

Методологія педагогіки та її рівні.

Структура методологічного знання. Принципи організації та проведення наукового дослідження. Методи науково-педагогічних досліджень. Теоретичні методи дослідження (аналіз і синтез, індукція й дедукція, аналогія, порівняння, узагальнення, класифікація та інші). Емпіричні методи дослідження (педагогічне спостереження, бесіда, інтерв'ю, тестування, анкетування, узагальнення незалежних характеристик, вивчення продуктів діяльності здобувачів освіти, вивчення шкільної документації, експеримент (природний і лабораторний, констатувальний і формувальний), статистичний аналіз педагогічних явищ тощо).

Поняття про особистість, її розвиток та формування.

Структура особистості. Динаміка особистості. Фактори розвитку особистості. Роль спадковості у розвитку особистості. Вплив середовища на розвиток особистості. Поняття про соціалізацію. Роль діяльності у розвитку особистості. Вікова періодизація. Психолого-педагогічні особливості учнів шкільного віку.

Виховний процес як система.

Сутність процесу виховання. Поняття про мету виховання. Історичний характер мети виховання. Закономірності й принципи процесу виховання. Структура процесу виховання. Виховання як фактор розвитку особистості. Рушійні сили процесу виховання. Зміст виховання.

Сутність та класифікація методів виховання.

Методи виховання як педагогічна категорія. Методи формування свідомості особистості. Методи організації діяльності і формування досвіду суспільної поведінки. Методи стимулювання діяльності та поведінки. Методи контролю та самоконтролю, самооцінки діяльності та поведінки.

Основні закономірності та принципи виховання.

Закономірності виховання, їх характеристика. Принципи виховання: цілеспрямованість, зв'язок з життям, єдність свідомості та поведінки у вихованні, виховання в праці, комплексний підхід, виховання в колективі, поєднання педагогічного керівництва з ініціативою та самодіяльністю учнів, поєднання

поваги з розумною вимогливістю, індивідуального підходу, систематичності, послідовності і наступності, єдності педагогічних вимог.

Педагогічна діяльність і теоретична спадщина Григорія Сковороди.

Суспільно-політична ситуація в Україні у XVIII ст. та її вплив на розвиток освіти. Педагогічна діяльність Григорія Сковороди. Принцип сродної праці та природовідповідного виховання. Теоретична спадщина Григорія Сковороди.

Педагогічна діяльність і теоретична спадщина Антона Макаренка.

Педагогічна діяльність Антона Макаренка. Принцип виховання в колективі. Колектив як форма, засіб, фактор формування особистості. Праця як інструмент виховних впливів. Суттєві ознаки колективу. Чотири стадії розвитку колективу. Система перспективних ліній. Теоретична спадщина Антона Макаренка.

Педагогічна діяльність і теоретична спадщина Василя Сухомлинського.

Педагогічна діяльність Василя Сухомлинського. Ідея всебічного розвитку особистості. Педагогічна система Василя Сухомлинського як концептуальна основа особистісно зорієнтованого підходу. Теоретична спадщина Василя Сухомлинського.

ДИДАКТИКА

Об'єкт, предмет та завдання дидактики як науки.

Історичні періоди становлення дидактики. Категорії дидактики. Функції дидактики. Зв'язок з іншими науками.

Сутність та структура процесу навчання.

Взаємозв'язок між процесами навчання, виховання, розвитку. Основні компоненти процесу навчання: цільовий, стимулюючо-мотиваційний, змістовий, операційно-діяльнісний, емоційно-вольовий, контрольно-регулюючий, оціночно-результативний.

Урок як основна форма організації навчання.

Типологія та структура уроків. Фронтальні, групові та індивідуальні форми організації навчально-пізнавальної діяльності учнів на уроці. Основні вимоги до уроку: загальнопедагогічні, дидактичні, психологічні, санітарно-гігієнічні. Шляхи підвищення ефективності уроку в сучасній школі.

Структурні компоненти змісту освіти.

Поняття про зміст освіти. Емпіричні знання як компонент змісту освіти. Теоретичні знання як компонент змісту освіти. Діяльнісна частина змісту освіти. Державний стандарт. Навчальні плани і програми. Вимоги до формування змісту освіти.

Методи навчання, їх класифікація та характеристика.

Методи навчання як дидактична категорія. Функції методів навчання. Класифікація методів навчання. Оптимальний вибір методів навчання.

Сутність та класифікація форм навчання.

Форма організації навчання як дидактична категорія. Історія розвитку організаційних форм навчання: індивідуальна та індивідуально-групова, класно-урочна, белл-ланкастерська, мангеймська, Дальтон-план тощо. Класно-урочна форма організації навчання, основні ознаки.

Структура діяльності вчителя у процесі навчання.

Планування, організація активної взаємодії, мотивація й стимулювання

пізнавальної активності здобувачів освіти, контроль, корекція та аналіз діяльності.

Психолого-педагогічні основи пізнавальної діяльності учнів у процесі навчання.

Сприймання навчальної інформації, осмислення, розуміння, запам'ятовування, узагальнення, систематизація, закріплення, застосування на практиці.

Основні закономірності та принципи процесу навчання.

Обумовленість навчання суспільними потребами; взаємозалежність процесів навчання, освіти, виховання, розвитку особистості; взаємозв'язок процесів викладання і учіння; взаємозалежність навчального процесу від реальних пізнавальних можливостей здобувачів освіти; взаємозалежність мети, завдань, змісту, методів, форм і результатів у навчальному процесі; залежність ефективності навчального процесу від умов, в яких він відбувається. Принципи навчання: вихідні положення, що визначають зміст, форми організації і методи навчального процесу відповідно до цілей і закономірностей навчання. Характеристика принципів навчання.

Поняття контролю й оцінювання результатів навчання учнів в умовах Нової української школи.

Функції контролю та оцінювання результатів навчання учнів в умовах Нової української школи. Педагогічні вимоги до контролю знань, умінь і навичок. Види, форми організації, методи контролю та оцінювання результатів навчання учнів. Види контролю: попередній, поточний, підсумковий (тематичний, семестровий, річний), державна підсумкова атестація, зовнішнє незалежне оцінювання. Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень учнів.

Спеціалізація «Українознавство та краєзнавчо-туристична робота»

ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНА ІНДУСТРІЯ ТУРИЗМУ

Передумови виникнення подорожей і туризму у суспільстві. Подорожі у стародавньому світі.

Понятійний апарат «Історії туризму» (подорож, мандрівник, туризм, турист, гостинність, рекреація, екскурсія, туристична інфраструктура). Значення подорожей для історії людства. Періодизація історії туризму. Функції туризму у суспільстві. Класифікація туризму. Фактори розвитку туризму. Географія туристичного попиту. Етапи розробки туристичного туру. Розрахунок вартості туру.

Поняття «індустрії туризму», її структура. Особливості туристичної індустрії. Фактори розвитку міжнародного туризму: політика і право, економіка і фінанси, культура, демографічні зміни, стан транспорту та інфраструктури, розвиток торгівлі, новітні технології. Міжнародна співпраця в галузі туризму. Туристичні формальності.

Передумови виникнення і розвитку мандрівництва. Переміщення первісних людей, мотивація міграцій. Проблема подорожей у релігійному світогляді первісних людей. Сутність та значення військових завойовницьких походів для розвитку подорожей, поширень знань та культурного обміну. Формування транспортної інфраструктури. Активізація мандрівництва та подорожей в античні

часи. Видатні мандрівники Давньої Греції. Передумови формування подієво-розважальних, лікувальних та оздоровчих подорожей. Олімпійські ігри та їх значення для історії мандрівництва та туризму. Курорти Давнього Риму. Римські готелі, харчевні та шляхи як паростки майбутньої інфраструктури туризму.

Чинники розвитку подорожей і мандрівництва у XV – XVIII ст.

Паломництво як культурний феномен Середньовіччя. Місіонерські подорожі. Єрусалим — центр паломництва. Удосконалення транспортних засобів і будівництво доріг у середньовічній Європі. Поява перших європейських університетів. «Подорожі за знаннями» як основний вид освітянських подорожей. Торговельні подорожі купців. Перші вітчизняні мандрівники-паломники та їх внесок у відкриття та освоєння нових земель. Мотиви подорожей та рекреаційних потреб в епоху Відродження. Морські торговельні та колонізаційно-завойовницькі експедиції. Зміни в мотивації та основні види туризму в епоху Просвітництва. Розвиток туризму в Російській імперії. Освітянські, наукові, місіонерські подорожі українців за кордон. Формування туристичної інфраструктури.

Передумови становлення масового туризму у середині XIX ст.

Промислова революція і її вплив на життя європейців. Відродження традицій курортного лікування. «Транспортна революція». Англія XIX ст. — країна мандрівників. Історико-географічні та соціально-психологічні причини виникнення масового туризму. Томас Кук та його роль у розвитку і становленні туризму.

Виникнення перших туристичних фірм та організацій. Поява елементів комплексного обслуговування туристів як прототипу пакет-турів. Перші путівники для туристів. Розвиток туристичного бізнесу в Європі. Формування міжнародних туристичних центрів (Франція, Швейцарія, Італія). Гірські клуби та їх роль у розвитку гірського туризму. Напрями діяльності Кримсько-Кавказького гірського клубу та його філій. Найвідоміші мандрівники XIX ст. Організація екскурсійної діяльності у навчальних закладах.

Становлення туризму як масового явища у XX ст.

Удосконалення світової транспортної системи у XX ст. Розвиток і удосконалення матеріальної бази та інфраструктури туризму. Характеристика основних видів транспортних засобів. Генезис міжнародного туризму у першій половині XX ст. Нові концепції туризму у світі у 20 – 30-х роках. XX ст. Виникнення і функціонування міжнародних туристичних організацій у довоєнний час. Становлення професійної освіти з туризму.

Соціально-економічні, політичні та демографічні передумови розвитку туризму після Другої світової війни. Роль ООН у розвитку світового туризму. Вдосконалення світової транспортної системи у другій половині XX ст. Інформаційні технології у сфері гостинності. Міжнародні туристичні організації і розвиток міжнародного співробітництва в галузі туризму.

Ринок міжнародного туризму, його структура та класифікація туристичних ринків. Сегментація попиту на послуги туризму. Сучасні тенденції туристичного попиту. Світовий туризм на сучасному етапі: динаміка, проблеми та перспективи розвитку. Розвиток готельного та ресторанного бізнесу. Значення геополітичного становища для формування туристичних потоків. Розвиток великих транснаціональних корпорацій, готельних ланцюгів і ланцюгів підприємств харчування. Професійна освіта в галузі туризму. Нові види туризму і перспективи

їх поширення. Інформаційні технології в міжнародному туризмі. Географія туристичного попиту.

Розвиток вітчизняної туристсько-рекреаційної сфери у ХХ – ХХІ ст.

Туристично-екскурсійна діяльність в СРСР. Політика радянської влади в галузі екскурсій і туризму. Діяльність акціонерного товариства «Радянський турист». Всесоюзне товариство пролетарського туризму. Розвиток самодіяльного туризму. Діяльність товариства «Інтурист».

Посилення централізації і адміністрування в управлінні туристсько-екскурсійною справою у другій половині ХХ ст. Досягнення радянської системи туризму. Розвиток внутрішнього туризму і діяльність профспілок. Курортна справа в СРСР.

Створення та діяльність БММТ «Супутник». Ідеологічна складова розвитку молодіжного туризму. Експедиція «Моя Батьківщина – СРСР». Міжнародний молодіжний туристський обмін: основні організаційні форми. Проблеми радянської системи туризму.

Зародження української туристичної сфери. Закон України «Про туризм». Основні напрями державної політики в галузі туризму. Програма розвитку туризму в Україні до 2005 р. Державна програма розвитку туризму на 2002 - 2010 роки. Система державного регулювання туризму в Україні. Участь України у UNWTO.

Проблеми та перспективи розвитку туризму в Україні к. ХХ – поч. ХХІ ст. Туризм в економіці України. Матеріальна база туризму. Проблеми та перспективи розвитку туристичної діяльності в Україні. Місце України на світовому ринку рекреаційних послуг. Інтерес до України як до об'єкту туризму. Український туризм в оцінках вітчизняної та іноземної періодики.

МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ДИТЯЧОГО ТА ЮНАЦЬКОГО ТУРИЗМУ

Комплектація туристичної групи (формальні вимоги до комплектації групи, вікові обмеження, кількість учасників, розподіл обов'язків у групі).

Методика складання туристичного маршруту (типи маршрутів: лінійний, кільцевий, радіальний, особливості кожного; каталог маршрутів; ступені та категорії складності; картографічний матеріал: використання електронних карт і систем GPS; правила вибору місця ночівлі; МКК).

Туристичне спорядження (індивідуальне, групове та спеціальне; правила підбору спорядження та одягу).

Форми організації туристської роботи й школі (прогулянка, екскурсія, похід, експедиція; особливості організації).

Похід вихідного дня як форма масового заходу (особливості організації; кількість учасників, спорядження для ПВД).

ЕТНОЛОГІЯ ТА ЕТНОГРАФІЯ УКРАЇНИ

Теоретико-методологічні основи етнографії. Основні поняття етнографії; об'єкт, предмет та завдання науки. Методи етнографічних досліджень та функції етнографії. Взаємозв'язок етнографії з іншими науками; суміжні дисципліни.

Теоретико-методологічні основи етнології. Основні терміни та дефініції етнічної історії людства; об'єкт, предмет та завдання науки «етнологія». Джерела і методи етнологічних досліджень. Взаємозв'язок етнології з іншими науками; суміжні дисципліни.

Нагромадження етнографічних (етнологічних) знань та становлення науки. Складові історії етнографії та етнології (накопичення фактичних знань, осмислення поглядів дослідників, узагальнення фактологічного матеріалу). Становлення української етнографії та етнології (наукові товариства, народознавчі центри, значимі імена науковців, дослідників у розвитку науки про етнос, їх студії).

Джерельна база та історіографія етнографії, етнології. Специфічний характер джерел та методів дослідження українського етносу. Класифікація етнографічних джерел. Наукові школи і напрями етнології. Наукові розвідки, присвячені.

Етнографічна практика студентів як метод вивчення етнокультурних процесів. Польові етнографічні дослідження – оптимальна форма залучення студентів до науково-дослідницької діяльності у напрямку вивчення культури українського народу, її еволюції, особливостей тощо. Мета етнографічної практики та основні завдання. Методи і види збору етнографічної інформації. Підсумки етнографічних досліджень.

УКРАЇНОЗНАВСТВО

Теоретико-методологічні засади українознавства як науки і навчальної дисципліни.

«Українознавство» як комплексна навчальна дисципліна, філософсько-методологічна основа сучасної освіти, формування патріотичного світогляду та державницької позиції молоді. Українознавство як системою наукових інтегративних знань про Україну, світове українство як цілісність, як геополітичну реальність. Концепція українознавства. Об'єкт та предмет українознавства; основні принципи, методи та завдання. Взаємозв'язок українознавства з іншими навчальними дисциплінами.

Структура навчального курсу «Українознавство». Концентри українознавства.

Українознавство включає в себе крає-, країно-, природо-, суспільство-, народознавство як елементи універсальної цілісності.

Структура курсу українознавства визначається його предметним полем, дослідження якого проводяться на трьох рівнях – метатеоретичному, теоретичному й науково-прикладному.

Поняття «концентр» в українознавстві; їх вивчення у такій послідовності: Україна – етнос; Україна – природа, екологія; Україна – мова; Україна – нація, держава; Україна – культура; Україна – ментальність, доля; Україна у міжнародних відносинах; Україна – історична місія.

Історіографія та джерельна база українознавства.

Накопичення знань про Україну й українців. Джерельна база українознавства.

Становленні українознавства як науки етнонаціонального самопізнання (М. Максимович, Т. Шевченко, М. Костомаров, П. Куліш, І. Франко, М. Грушевський, Д. Дорошенко, Д. Багалій, С. Єфремов, В. Кубійович та ін.); перший посібник з українознавства С. Єфремова (1920); історіографія українознавства за межами України. Українознавчі студії кінця ХХ – поч. ХХІ ст.

Інституювання українознавства (наукові товариства, дослідницькі центри, університети, інститути, наукові видання, форуми) на теренах України та за кордоном.

Українська мова як базова основа національної ідентичності. Державна мовна політика України.

Формування української етномовної території. Випробування української мови у різні історичні часи.

Регулювання функціонування української мови законодавчими актами: законом «Про мови в Українській РСР» (1989); «Закон про національні меншини в Україні», «Про освіту», «Про інформацію», «Про телебачення і радіомовлення», «Про видавничу справу», «Про рекламу», «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» тощо. Стаття 10 Конституції України; закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (2019). Державна мова – спосіб єднання української нації.

Поняття національного характеру та ментального в українознавчих дослідженнях. Детермінанти, які зумовили формування окремих компонентів психічного складу українців. Національне як вираз ментального.

Національний характер як елемент національної психології, сукупність найбільш стійких соціально-психологічних рис, властивих національній спільноті на певному етапі розвитку і проявляються в ціннісних ставленнях до навколишнього світу, а також у культурі, традиціях, звичаях, обрядах. Національний характер як своєрідне й специфічне поєднання загальнолюдських рис у конкретних історичних та соціально-економічних умовах буття національної спільноти. Національний характер як стійкий компонент і основа психічного складу нації.

Вплив природно-географічних, культурно-історичних, соціально-економічних та суспільно-політичних умов життєдіяльності на формування національного характеру українців.

Поняття «менталітет», межі застосування поняття ментального.

Дослідження української ментальності вітчизняними вченими та вченими діаспори. Історичні умови формування українського менталітету.

Ментальність українців як чинник націєтворення.

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНОЗНАВСТВА

Орієнтовний зміст та пріоритетні напрямки викладання українознавства у школі. Українознавство – вагомий чинник духовності

українського народу, дієвий рушій його національної визначеності, гідності і самосвідомості.

Структурна модель українознавчої роботи школи. Основні форми організації навчального процесу в системі вивчення українознавчих дисциплін. Складові структури українознавства (концентри українознавства).

Процес прилучення до національно – культурної спадщини не повинен бути ізольованим від усього комплексу навчально-виховної роботи школи а відбувається у нерозривному зв'язку з нею. Схеми українознавчої роботи школи.

Методи і прийоми викладання українознавства. Методи викладання українознавства. Метод як спосіб досягнення мети та як сукупність прийомів і операцій практичного й теоретичного засвоєння дійсності. Головними завданнями методів викладання українознавства.

Словесні, наочні, практичні, репродуктивні методи викладання українознавства.

Нетрадиційні методи викладання українознавства. Нетрадиційні типи уроків з українознавства. Особливу групу методів складають нетрадиційні, які допомагають реалізувати змістовну частину українознавства: метод національного утвердження, метод права етнічного голосу, метод мовного очищення, метод відродження звичаїв та обрядів, метод народження фольклору, метод народження актора, метод сімейної конкуренції, метод статевої переваги, метод навчання за народним календарем.

Аналіз навчальної програми з українознавства для I–XII класів загальноосвітньої школи за ред. П. Кононенка. Навчальна програма з українознавства для I–XII класів загальноосвітньої школи за ред. П. Кононенка дає визначення і завдання змісту українознавства як навчальної дисципліни. Українознавство – це інтегративна система знань про Україну і світове українство. Предмет українознавства.

МІФОЛОГІЯ ТА ФОЛЬКЛОР

Класифікація міфів. Космогонічні та космографічні, теогонічні, есхатологічні, тератологічні міфи; міфи про героїв. Міфологічні системи давнього світу та середньовіччя. Порівняльна міфологія. Методологія історичних реконструкцій міфологічної системи. Джерела історичних реконструкцій міфологічних систем (лінгвістичні, фольклорні, зображальні тощо).

Всесвіт у міфологічній свідомості. Космогонічні та космографічні уявлення та їх історична варіативність. Образ світового дерева та його аналогів у космографічних уявленнях. Головні принципи побудови горизонтальної та вертикальної структури всесвіту у міфологічній свідомості. Тричасткова структура всесвіту. Бінарні опозиції у космографічних уявленнях. Зв'язок між світами. Образи чудовиськ як втілення сил нижнього світу. Істоти-медіатори. Подорожі між шарами Всесвіту в міфологічних уявленнях. Поняття про час у міфологічній свідомості. Циклічність часу та календарні обряди і ритуали. Лінійність часу у розвинутих міфологічних системах.

Східнослов'янська міфологія. Джерела до вивчення слов'янської міфології. Слов'янські повчання проти язичництва як джерело досліджень

міфологічних уявлень. Боги давньослов'янського пантеону: Сварог, Перун, Велес, Дажьбог, Хорс, Макошь, Семаргл. Пантеон Володимира Великого. «Кабінетні» міфологічні образи. Створення міфологічних образів у слов'янському неоязичництві. Образи тварин в міфологічних уявленнях східних слов'ян. «Нижча» міфологія та народна демонологія. Народна демонологія та поховальні звичаї східних слов'ян.

Східнослов'янській героїчний епос. Походження билин та їх поширення на території України. Ступінь збереженості та архаїка в билинах. Історизм билин та специфіка фольклору (поєднання в одному сюжеті згадок про факти, розділені хронологічно та географічно). Билини «київського» циклу. Цикл про Іллю Муромця. Ілля Муромець як архаїчний герой. Цикл про Добриню Микитича. Добриня як ранньодержавний герой. Цикл про Альошу Поповича.

Чарівна казка як відображення світогляду східних слов'ян. Чарівна казка у фольклорній традиції України. Історичні витoki чарівної казки. Чарівна казка як відображення уявлень про подорож у Потойбіччя. Головні елементи сюжету чарівної казки та їх символіка. Трансформація героя в чарівній казці. Історична трансформація чарівної казки.

Спеціалізація «Правознавство»

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

Конституційне право України.

Поняття і предмет конституційного права України. Методи конституційного права. Система конституційного права України. Конституційно-правові відносини. Джерела конституційного права. Зв'язок конституційного права з іншими галузями права.

Поняття та основні засади конституційного ладу України.

Поняття конституційного ладу та його засад. Гуманістичні засади конституційного ладу України. Республіканська форма правління та унітарний державний устрій. Характеристики України як конституційної держави. Економічні, політичні, соціальні та духовно-культурні засади конституційного ладу. Захист конституційного ладу України.

Громадянство України.

Поняття і зміст громадянства. Принципи громадянства. Підстави та форми набуття громадянства України. Підстави і форми припинення громадянства України. Повноваження державних органів, що вирішують питання громадянства. Процедури з питань громадянства.

Конституційно-правовий статус особи.

Поняття та зміст конституційно-правового статусу особи. Принципи конституційно-правового статусу особи. Правове регулювання конституційно-правового статусу особи. Походження та основні етапи розвитку понять про права людини. Поняття та система конституційних прав, свобод та обов'язків людини і громадянина в Україні. Система національного та міжнародного захисту прав і свобод людини і громадянина.

Конституційні засади громадянського суспільства.

Конституційно-правові передумови становлення в Україні громадянського суспільства. Правовий статус політичних партій та громадських організацій в Україні. Конституційно-правовий статус релігійних організацій в Україні. Конституційно-правовий статус засобів масової інформації.

Конституційний механізм державної влади.

Поняття державного органу України та його конституційний статус. Принципи організації і діяльності державних органів. Система органів державної влади.

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

Фізична особа як учасник цивільних відносин.

Поняття фізичної особи та її цивільна правоздатність. Цивільна дієздатність фізичної особи. Визнання фізичної особи безвісно відсутньою. Оголошення фізичної особи померлою. Опіка та піклування. Поняття, види та здійснення особистих немайнових прав фізичної особи. Особисті немайнові права, що забезпечують природне існування фізичної особи. Особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття фізичної особи.

Юридичні особи як учасники цивільних відносин.

Поняття, види та організаційно-правові форми юридичних осіб. Створення юридичної особи. Припинення юридичної особи. Господарські товариства: загальні положення. Повне товариство. Командитне товариство. Товариство з обмеженою відповідальністю. Товариство з додатковою відповідальністю. Акціонерне товариство. Виробничий кооператив.

Об'єкти цивільних прав.

Поняття і види об'єктів цивільних прав. Речі, майно як об'єкти цивільних прав. Цінні папери як об'єкти цивільних прав. Нематеріальні блага як об'єкти цивільних прав.

Правочини, представництво, строки, позовна давність.

Поняття та види правочинів. Умови чинності правочину. Форма правочину. Недійсність правочину. Правові наслідки вчинення правочину з порушенням встановлених вимог. Представництво. Визначення та обчислення строків. Позовна давність.

Право власності та інші речові права.

Право власності: поняття, зміст, здійснення, види. Набуття права власності. Припинення права власності. Право спільної власності. Захист права власності. Речові права на чуже майно.

Загальні положення про зобов'язання та договір.

Поняття та види цивільно-правових зобов'язань. Підстави виникнення зобов'язань. Сторони у зобов'язанні. Виконання зобов'язання. Забезпечення виконання зобов'язання. Застава як вид забезпечення виконання зобов'язання. Припинення зобов'язання. Правові наслідки порушення зобов'язання. Відповідальність за порушення зобов'язання. Поняття та види договору. Умови договору. Укладення договору. Зміна і розірвання договору.

ТРУДОВЕ ПРАВО

Поняття трудового договору, його ознаки та види.

Поняття і значення трудового договору. Відмінність трудового договору від суміжних цивільно-правових договорів, які пов'язані з працею (підряду, доручення, авторського та ін.). Сторони трудового договору. Зміст трудового договору. Умови, які передбачені у законодавстві і умови, що встановлюються за угодою сторін при укладанні трудового договору. Необхідні і додаткові (факультативні) умови. Поняття трудової функції і місця роботи за трудовим правом. Загальний порядок укладення трудового договору, його оформлення. Строк випробування при прийнятті на роботу. Документи, що подаються при прийнятті на роботу. Строк трудового договору. Укладання трудового договору на невизначений строк, на визначений строк, встановлений за погодженням сторін, на час виконання певної роботи. Види трудових договорів. Особливості окремих видів трудових договорів: трудовий договір за суміщенням професій (посад); трудовий договір про роботу за сумісництвом, трудовий договір з роботодавцем-фізичною особою, контракт як особливий вид строкового договору та ін.

Виникнення, зміна та припинення трудових відносин.

Поняття переведення на іншу роботу, види переведень. Переміщення на інше робоче місце. Зміна істотних умов праці. Переведення на іншу роботу в разі виробничої потреби і в разі простою. Атестація працівників та її значення, правові наслідки атестації. Поняття і випадки відсторонення від роботи. Правове регулювання відсторонення від роботи. Підстави припинення трудового договору. Додаткові підстави припинення трудового договору. Розірвання трудового договору з ініціативи працівника. Підстави розірвання трудового договору з ініціативи власника або уповноваженого ним органу. Додаткові підстави для припинення трудового договору деяких категорій працівників. Оформлення звільнення. Вихідна допомога. Правові наслідки незаконного звільнення.

Робочий час та час відпочинку.

Поняття робочого часу і значення його правового регулювання. Правові норми робочого часу. Поняття і види робочого тижня, робочого дня і робочої зміни. Нормальна і скорочена тривалість робочого часу, неповний робочий день. Графіки змінності роботи, вахтовий метод роботи, гнучкі графіки роботи. Режим і облік робочого часу, порядок його встановлення. Ненормований робочий день. Поденний, тижневий і підсумований облік робочого часу. Поняття надурочних робіт і порядок їх застосування. Чергування. Поняття і види часу відпочинку. Перерви протягом робочого дня, зміни. Щоденні перерви в роботі. Щотижневі вихідні дні. Святкові і неробочі дні. Поняття і види відпусток. Щорічна основна відпустка і порядок її надання. Щорічна додаткова відпустка, її види і порядок надання. Додаткові відпустки у зв'язку з навчанням. Творча відпустка. Соціальні відпустки. Відпустки без збереження заробітної плати та ін.

Оплата праці.

Поняття і зміст заробітної плати в умовах становлення ринкової економіки. Структура заробітної плати: основна заробітна плата, додаткова заробітна плата, інші заохочувальні і компенсаційні виплати. Сфери регулювання заробітної плати: державне регулювання заробітної плати, договірне регулювання заробітної

плати. Організація оплати праці на підприємстві (тарифна система, форми і системи оплати праці, нормування праці, преміювання). Тарифна система та її елементи: тарифні сітки, тарифні ставки, схеми посадових окладів, тарифно-кваліфікаційні характеристики (довідники). Надбавки і доплати до заробітної плати. Преміювання працівників. Нормування праці. Норми праці (норми виробітку, норми часу, норми обслуговування, нормовані виробничі завдання, норми чисельності), відрядні розцінки. Порядок виплати заробітної плати. Відрахування із заробітної плати.

Дисципліна праці.

Поняття і значення дисципліни праці, засоби її забезпечення в умовах переходу до ринкових відносин. Правове регулювання внутрішнього трудового розпорядку. Обов'язки працівника, власника підприємства, установи, організації або уповноваженого ним органу або фізичної особи. Заохочення за успіхи в роботі. Поняття, підстави, види заохочень і порядок їх застосування. Дисциплінарна відповідальність працівників та її види. Дисциплінарні стягнення, порядок їх застосування, оскарження і зняття. Додаткові заходи впливу на порушників трудової дисципліни. Матеріальна відповідальність працівників за шкоду, заподіяну підприємству, установі, організації, її відмінність від цивільно-правової відповідальності. Підстава і умови матеріальної відповідальності працівників за шкоду, заподіяну підприємству. Види матеріальної відповідальності працівників. Обмежена матеріальна відповідальність та її розмір. Повна індивідуальна матеріальна відповідальність і колективна (бригадна) матеріальна відповідальність.

Індивідуальні та колективні трудові спори, порядок їх вирішення.

Поняття, види і причини виникнення трудових спорів. Органи, що розглядають трудові спори. Принципи розгляду трудових спорів. Підвідомчість трудових спорів. Комісії по трудових спорах (КТС), їх організація і компетенція. Розгляд індивідуальних трудових спорів в суді. Трудові спори, що безпосередньо розглядаються судом. Порядок вирішення колективних трудових спорів. Право на страйк і його реалізація. Правові наслідки законного і незаконного страйку.

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО

Поняття і система кримінального права. Закон про кримінальну відповідальність та його тлумачення. Поняття, ознаки, склад, класифікація кримінального правопорушення. Кримінальна відповідальність та її підстави. Об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт, суб'єктивна сторона складу кримінального правопорушення.

Стадії кримінального правопорушення. Співучасть у кримінальному правопорушенні. Причетність до кримінального правопорушення. Повторність, сукупність і рецидив кримінальних правопорушень та кримінально-правова характеристика. Обставини, що виключають злочинність діяння: поняття та види.

Поняття, ознаки, значення та класифікація покарань. Засади призначення покарань. Поняття та правові наслідки судимості. Погашення та зняття судимості. Підстави кримінальної відповідальності, звільнення від кримінальної відповідальності та відбування покарання неповнолітніх

Злочини проти основ національної безпеки. Кримінально-правова характеристика кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи.

Кримінальні правопорушення проти волі, честі та гідності особи. Кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості. Кримінально-правова характеристика кримінальних правопорушень проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина. Поняття, види та загальна кримінально-правова характеристика кримінальних правопорушень проти власності.

Кримінально-правова характеристика кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності. Кримінальні правопорушення проти довіри

Кримінально-правова характеристика і види кримінальних правопорушень проти громадської безпеки. Кримінально-правова характеристика кримінальних правопорушень проти громадського порядку та моральності. Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.

Поняття і загальна кримінально-правова характеристика кримінальних правопорушень проти правосуддя. Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення). Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку.

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО

Предмет і система адміністративного права. Сутність та принципи державного управління. Метод адміністративно – правового регулювання суспільних відносин.

Співвідношення адміністративного права із суміжними галузями права. Система адміністративного права.

Джерела адміністративного права. Адміністративно – правові норми та відносини. Роль і значення адміністративного права у побудові правової держави.

Поняття та основні функції державного управління. Форми і методи державного управління. Органи державної виконавчої влади і місцевого самоврядування. Поняття і види форм державної виконавчої влади. Поняття і види форм державного управління, їх характеристика. Правові акти державного управління, їх класифікація та юридичне значення.

Адміністративний процес. Поняття, зміст, принципи і структура адміністративного процесу Суб'єкти адміністративно – процесуальної діяльності. Підвідомчість справ про адміністративні правопорушення.

Проведення в справах про адміністративні правопорушення. Проведення із звернень громадян, його правове регулювання. Порядок і строки звернень громадян.

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

Форма держави.

Форма державного устрою (проста і складна держави), форма політичного режиму (демократичний і антидемократичний режим), форми правління (монархія і республіка).

Теорії виникнення держави.

Основні теорії походження держави: патріархальна, органічна, договірна, теологічна, марксистська (економічна), психологічна, насильницька (завоювання) теорії.

Правосуб'єктність: правоздатність, дієздатність, деліктоздатність.

Повна, неповна, часткова та обмежена дієздатність. Недієздатність. Правоздатність фізичної і юридичної особи. Деліктоздатність фізичних осіб (повнолітніх і неповнолітніх осіб) та юридичних осіб.

Джерела права Київської Русі та їх суть.

Джерела права Київської Русі: звичаєве право; нормативні акти (закони, збірки законів «Руська Правда»); нормативні договори; канонічне право; формування правової системи. Основні риси цивільного права, кримінального права, процесуального права Київської Русі.

Польсько-литовські унії.

Польсько-литовські унії: Кревська 1385 р., Городельська 1413 р., Люблінська 1569 р. Зміни у правовому статусі українських земель.

Національна державність доби революції (1917 -1920 рр.).

Утворення та діяльність Центральної Ради, Генерального секретаріату, Директорії. Чотири універсали Центральної ради.

ШКІЛЬНИЙ КУРС ПРАВОЗНАВСТВА ТА МЕТОДИКА ЙОГО ВИКЛАДАННЯ

Структура шкільної правової освіти. Шкільна програма з дисципліни «Основи правознавства».

Поняття правової освіти, її значення і загальна характеристика. Загальна характеристика структури правової освіти в загальноосвітніх навчальних закладах. Побудова, освітньо-виховні завдання та особливості шкільного курсу основ правознавства: структура курсу; сучасні вимоги до викладання курсу основ правознавства у школі; основні компетентності учнів, які формуються на уроках правознавства. Пояснювальна записка програми шкільного курсу «Основи правознавства», її зміст та призначення. Структура програми шкільного курсу «Основи правознавства». Календарно-тематичне планування шкільного курсу «Основи правознавства».

Основні засоби навчання шкільної правознавчої освіти.

Зміст, структура, принципи побудови різних варіантів підручників з правознавства. Методичні вимоги до підручника правознавства. Характеристика навчально-методичної літератури з основ правознавства. Наочність на уроках правознавства: характеристика, правила застосування та виготовлення в процесі навчання. Технічні засоби навчання на уроках правознавства: класифікація, принципи та прийоми використання.

Форми та методи навчання у шкільному курсі правознавства.

Форми навчання правознавства у школі. Фронтальна, групова та індивідуальна робота на уроці правознавства. Класифікація методів навчання правознавству. Методика формування правових понять на уроках правознавства. Методика використання нормативно-правових актів на уроках з основ правознавства. Значення інтерактивних методів навчання на уроках

правознавства. Методи і прийоми активізації навчальної діяльності учнів на уроках з основ правознавства (евристична бесіда, брейнстормінг, дискусія, дидактичні та рольові ігри, метод проєктів, аналіз проблем, міжпредметні зв'язки). Використання мережі Інтернет у навчанні основам правознавства. Методи формування навичок самостійної діяльності учнів на уроках з основ правознавства.

Сучасний урок правознавства у закладах загальної середньої освіти.

Сучасний урок правознавства як навчальне заняття: типологія, структура, вимоги до проведення. Підготовка вчителя до уроку правознавства. Визначення мети і завдань уроку правознавства (очікуваних результатів уроку). Етапи проведення вчителем уроку правознавства. Конспект (план) уроку основ правознавства. Суть поняття «практичне заняття з правознавства», роль і значення практичних занять у формуванні правових компетентностей учнів. Класифікація практичних занять, їх типи та види. Структура уроку-практичного заняття з правознавства. План-конспект практичного заняття з основ правознавства. Особливості методики проведення юридичних практикумів у шкільному курсі основ правознавства.

Педагогічна діагностика знань та умінь учнів на уроках правознавства.

Завдання й функції перевірки навчальних досягнень учнів. Основні види й форми контролю на уроках з основ правознавства. Критерії оцінювання освітніх досягнень учнів під час вивчення основ правознавства. Організація й методичні прийоми перевірки результатів навчальної діяльності учнів на уроках з основ правознавства. Типові помилки у процесі перевірки знань і вмінь учнів.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

СТАРОДАВНЯ ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

- Бойко О.Д. Історія України: Навч. Посібник. К., 2010. 688 с.
- Винокур О., Трубочанінов С. Давня і середньовічна історія України. К., 1996. 224 с.
- Горелов М.Є., Моця О.П., Рафальський О.О. Цивілізаційна історія України. К., 2009. 632 с.
- Грушевський М.С. Ілюстрована історія України. К.: Наукова думка, 2009.
- Давня історія України. Т. 3. К., 2000. 695 с.
- Залізник Л.Л. Первісна історія України. К., 2009. 240 с.
- Залізник Л. Л. Стародавня історія України. К.: Темпора, 2019, 640 с.
- Златоструй. Древняя Русь X – XIII вв. М., 1990. М., 1975
- Історія України / В. Ф. Верстюк, О. В. Гарань, О. І. Гуржій та ін., під керів. В.А. Смолія. К.: Альтернативи, 2012. 416 с.
- Котляр М. Історія України в особах. Давньоруська держава. К., 2009. 240 с.
- Моця О.П., Ричка В.М. Київська Русь від язичництва до християнства. К., 1996. 222 с.
- Літопис Руський / переклад Л. Махновця. К., 1989. 590 с.
- Рыбаков Б.А. Киевская Русь и Русские княжества в XII–XIII вв. М., 1982. 592 с.
- Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності / Пер. з англ. Р. Клочко. Харків, 2016. 496 с.
- Толочко О.П., Толочко П.П. Київська Русь. Київ, 1998. Т. 4. 352 с.
- Толочко П.П. Київська Русь. К., 1996. 360 с.

Яковенко Н.М. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця ХУІІІ ст. К., 1997. 380 с.

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ЛИТОВСЬКО-ПОЛЬСЬКОЇ ДОБИ

Русина О. Україна під татарами і Литвою. Київ: Альтернативи, 1998. 320 с.

Уривалкін О. М. Історія України (середина ХІІІ – середина ХVІІІ ст.). Київ: Кондор, 2005. 284 с.

Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. Київ: Критика, 2009. 584 с.

Горобець В. Україна. Люблінська унія та народження нової вітчизни. Київ, 2009. 204 с.

Уривалкін О. М. Історія України (середина ХІІІ – середина ХVІІІ ст.). Київ: Кондор, 2005. 284 с.

Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. Київ: Критика, 2009. 584 с.

Гринь О.В. Практикум з історії України литовсько-польської доби. Чернігів: Видавець Лозовий В.М., 2011. 423с.

Історія українського козацтва: Нариси: у 2 т. Київ Вид. дім "Києво-Могилянська академія", 2006. 800 с.; 2007. 724 с.

Уривалкін О. М. Історія України (середина ХІІІ – середина ХVІІІ ст.). Київ: Кондор, 2005. 284 с.

Щербак В. Українське козацтво: формування соціального стану (друга половина ХV – середина ХVІІІ ст.). Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2006. 300 с.

Яворницький Д. Історія запорозьких козаків: у 3 т. Київ: Наукова думка, 1990-1993. Т. 1. 596 с.; Т. 2. 566 с.; Т. 3. 586 с.

Гринь О.В. Практикум з історії України литовсько-польської доби. Чернігів: Видавець Лозовий В.М., 2011. 423с.

Історія української культури: у 5 т. Т. 2. Українська культура ХІІІ – першої половини ХVІІІ ст. Київ: Наукова думка, 2001. 848 с.

Уривалкін О. М. Історія України (середина ХІІІ – середина ХVІІІ ст.). Київ: Кондор, 2005. 284 с.

Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. Київ: Критика, 2009. 584 с.

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ДОБИ ГЕТЬМАНЩИНИ

Історія українського козацтва: Нариси у 2 томах. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2006. Т. 1. 799 с.

Історія українського козацтва: Нариси у 2 томах. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2007. Т. 2. 723 с.

Історія українського селянства: Нариси в 2-х томах. Т. 1. Київ: Наукова думка, 2006. 631 с.

Історія українського селянства: Нариси в 2-х томах. Т. 2. Київ: Наукова думка, 2006. 653 с.

Історія української культури. У 5 томах. Т. 3: Українська культура другої половини XVII–XVIII століть. Київ: Наукова думка, 2003. 1246 с.

Смолій В., Степанков В. Українська національна революція XVII ст. (1648 – 1676 рр.). Київ: Вид. дім "Києво-Могилянська академія", 2009. 447 с.

Український Гетьманат: нариси історії національного державотворення XVII–XVIII ст. У 2 кн. Кн. 1. Київ: Інститут історії України, 2018. 610 с.

Український Гетьманат: нариси історії національного державотворення XVII–XVIII ст. У 2 кн. Кн. 2. Київ: Інститут історії України, 2018. 580 с.

Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. Київ: Критика, 2005. 582.

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ XIX СТ.

Алексеев Ю.М. Історія України: навчальний посібник для вузів. К., 2004. 256 с.

Бойко О.Д. Історія України: Посібник. К., 2016. 656 с.

Горелов М.Є., Моця О.П., Рафальський О.О. Цивілізаційна історія України. К., 2005.

Грицак Я. Нарис історії України: формування модерної української нації XIX–XX століття. К.: Генеза, 2000. 360 с.

Гупан Н.М., Пометун О.І. Історія України. К.: Освіта. 2012. 336 с.

Економічна історія світу і України: підручник для студентів вищих навчальних закладів / за ред. Б.Д.Лановика. Тернопіль, 2004. 456 с.

Історія України: Документи. Матеріали / Уклад., комент. В.Ю.Короля. К., 2001.

Історія України: Хрестоматія / Упоряд. В.М. Литвин. К. : Наук. думка, 2013. 1056 с.

Котова Н. Історія України: навчальний посібник. Харків: Одиссей, 2005. 413с.

Литвин В. Історія України: підручник / відп. ред.. В. Смолій. НАН України. Інститут історії України. К.: Наукова думка, 2013. 991 с.

Литвин В.М. Історія України (у 3-х томах). К.: Альтернативи, 2005.

Михальчук П. А. Історія України. Курс лекцій. Навчальний посібник. Вид. 2-ге, доп. і перероб. Тернопіль: Астон, 2003. 272 с.

Політична історія України. У 6-ти т. К., 2002–2004.

Політична історія України: Посібник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. В.І.Танцюри. К., 2001. 488 с.

Рибалка І.К. Історія України. У 2-х ч. Ч.ІІ. Від початку XIX ст. до 1917 р. Харків, 1997. Ч.2.

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XX СТ.

Алексеев Ю.М. Історія України: навчальний посібник для вузів. К., 2004. 256 с.

Бойко О.Д. Історія України: Посібник. К., 2016. 656 с.

Грицак Я. Нарис історії України: формування модерної української нації XIX–XX століття. К.: Генеза, 2000. 360 с.

Гупан Н.М., Пометун О.І. Історія України. К.: Освіта. 2012. 336 с.

- Історія України: Хрестоматія / Упоряд. В.М. Литвин. К. : Наук. думка, 2013. 1056 с.
- Калініченко В.В., Рибалка І.К., Історія України. Частина III: 1917-2003 рр.: Підручник для історичних факультетів вищих навчальних закладів. Х.: ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2004.
- Котова Н. Історія України: навчальний посібник. Харків: Одиссей, 2005. 413с.
- Литвин В. Історія України: підручник / відп. ред.. В. Смолій. НАН України. Інститут історії України. К.: Наукова думка, 2013. 991 с.
- Литвин В.М. Історія України (у 3-х томах). К.: Альтернативи, 2005.
- Михальчук П. А. Історія України. Курс лекцій. Навчальний посібник. Вид. 2-ге, доп. і перероб. Тернопіль: Астон, 2003. 272 с.
- Новітня історія України (1900 – 2000): Підруч. Для іст. спец. вищих навч. зал. / А.Г.Слюсаренко, В.І.Гусєв, В.М.Литвин. 2-е вид, переробл. і доп. К.: Вища школа, 2002. 718 с.
- Підкова І., Шуст Р. Довідник з історії України. Ч. 1-3. К.: Генеза, 1999.
- Політична історія України. У 6-ти т. К., 2002–2004.
- Політична історія України: Посібник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. В.І.Танцюри. К., 2001. 488 с.
- Україна в ХХ ст.: зб. документів і матеріалів (1900–1939). Упор. А.Г.Слюсаренко, А.О.Буравченков, М.І.Миронець та ін. К., 2000. 448 с.

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

В'ятрович В. Війна і міф. Невідома Друга світова. Київ, 2016. URL: <https://cutt.ly/hBaEBNs>

Друга світова війна в історичній пам'яті України: За матеріалами Українського інституту національної пам'яті / Упоряд. Л. Герасименко, Р. Пилявець. К.; Ніжин, 2010.

Патриляк І.К., Боровик М.А. Україна в роки Другої світової війни: спроба нового концептуального погляду. К., Ніжин, 2010. URL: <https://cutt.ly/FBaEbZx>

Касьянов Г. Незгодні: українська інтелігенція в русі опору 1960 – 80-х років. Київ, 1995.

Патриляк І. «Встань і борись! Слухай і вір...»: українське націоналістичне підпілля та повстанський рух (1939–1960 рр.). Львів, 2012.

Патриляк І. К. “Перемога або смерть”: український визвольний рух у 1939–1960-х рр. / Центр досліджень визвольного руху. Львів : Часопис, 2012. 512 с.

Касьянов Г. Україна 1991–2007: Нариси новітньої історії. Київ, 2008.

Брехуненко В. та ін. «Братня навала»: Війни Росії проти України XII – ХХІ ст. Київ, 2016.

Кулик Р., Майоров М. 2014. Початок російсько-української війни. Київ, 2019. URL: <https://uinp.gov.ua/elektronni-vydannya/broshura-2014-pochatok-rosiysko-ukrayinskoyi-viyny>

Усна історія українсько-російської війни (2014-2018 роки). Вип. 4. Київ, 2018.
URL: <https://old.uinp.gov.ua/sites/default/files/war-2014-2018.pdf>

ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Історичне джерелознавство / [Ред. Я.С.Калакури]. Вид. 2. Київ, 2017.
Воронов В.І. Джерелознавство історії України. Дніпропетровськ, 2003.
Макарчук С. Джерелознавство історії України. Львів, 2008.
Макарчук С. Писемні джерела з історії України: Курс лекцій. Львів, 1999.
Джерелознавство історії України: Довідник / [Під ред. М.А.Варшавчика]. Київ, 1998.
Богдашина О.М. Джерелознавство історії України: питання теорії, методики, історії: Навчально-методичний посібник. 3-е вид., доп. та переробл. Харків: Сага, 2008.
Підгаєцький В.В. Основи теорії та методології джерелознавства з історії України ХХ ст.: Навчальний посібник для історичних факультетів. Дніпропетровськ, 2001.

УКРАЇНСЬКА ІСТОРІОГРАФІЯ

Калакура Я. С. Українська історіографія: курс лекцій. Київ, 2004.
Колесник І. І. Українська історіографія (XVIII – початок ХХ ст.). Київ, 2000.
Колесник І. І. Українська історіографія: концептуальна історія. Київ, 2013.
Коцур В. П., Коцур А. П. Історіографія історії України: курс лекцій. Чернівці, 1999.
Марченко М. І. Українська історіографія (з давніх часів до середини ХІХ ст.). Київ, 1959.
Оглоблин О. П. Українська історіографія. 1917 – 1956. Київ, 2003.

ІСТОРІЯ СТАРОДАВНЬОГО СХОДУ

Історія Стародавнього Сходу : навчально-методичний посібник для студентів закладів вищої освіти / Н. О. Рижева, К. В. Горбенко, В.В. Кузовков. Миколаїв , 2019. 247 с. URL: http://history.mdu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/11/%D0%86%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F-%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D1%8C%D0%BE%D0%B3%D0%BE-%D0%A1%D1%85%D0%BE%D0%B4%D1%83.-%D0%9D%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE-%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%A0%D0%B8%D0%B6%D0%B5%D0%B2%D0%B0-%D0%9D.%D0%9E.-%D0%93%D0%BE%D1%80%D0%B1%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE-%D0%9A.%D0%92.-%D0%9A%D1%83%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%BA%D0%BE%D0%B2-%D0%92.%D0%92..pdf

Історія Стародавнього Сходу: навч.-метод. посіб. до нормативної дисципліни професійної підготовки для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 032 Історія та археологія. Частина І / О. М. Луговий. Одеса,

2020. URL: http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/31305/1/lugovyi_ist_star_svitu.pdf
История Древнего Востока: учебник для вузов / под ред. В. И. Кузищина. Изд. 3-е, перераб. и доп. М., 2003. 462 с. URL: http://yanko.lib.ru/ann/hist_anc_east-kuz-a.htm
Крижанівський О. П. Історія Стародавнього Сходу. Підручник. К., 2009. 592 с. URL: <http://politics.elib.org.ua/pages-cat-105.html>. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Kryzhanivskyi_Oleh/Istoriia_Starodavnoho_Skhodu/
Миронов В. Древние цивилизации. М., 2006. URL: https://historylib.org/historybooks/Vladimir-Mironov_Drevnie-tsivilizatsii/
Орлова Т. В. Всесвітня історія. Історія цивілізацій: навч. посіб. К., 2012. 446 с.
Седов А. В. (ред.). История древнего Востока. От ранних государственных образований до древних империй. М., 2004. 892 с.

ІСТОРІЯ СТАРОДАВНЬОЇ ГРЕЦІЇ ТА РИМУ

Балух В. О. Історія античної цивілізації: У 3-х т. Чернівці: ТОВ «Видавництво «Наші книги», 2016. Т. 1. Стародавня Греція. 656 с.
Балух В. О. Історія античної цивілізації: У 3-х т. Чернівці: ТОВ «Видавництво «Наші книги», 2016. Т. 2. Стародавній Рим. 848 с.
Балух В. О. Історія античної культури. Чернівці: ТОВ «Видавництво «Наші книги», 2016. 632 с.
Орлова Т. В. Всесвітня історія. Історія цивілізацій: навч. посіб. К., 2012. 446 с.
Ткаченко В. В. Лекції з розвитку державно-правових відносин у давньогрецькій і давньоримській цивілізаціях: Навчальний посібник. Київ: Міжрегіональна академія управління персоналом, 2005. 384 с.

ІСТОРІЯ КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНОЇ ЄВРОПИ ДОБИ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ ТА РАНЬОГО НОВОГО ЧАСУ

Балух В., Коцур В. Історія середніх віків. Т.1. Чернівці, 2010.
Балух В., Коцур В. Історія середніх віків. Т.2. Чернівці, 2011.
Войтович Л.В., Домановський А.М., Козак Н.Б., Лильо І.М., Мельник М.М., Сорочан С.Б., Файда О.В. Історія Візантії. Вступ до візантиністики / За ред. С.Б.Сорочана і Л.В.Войтовича. Львів, 2011.
Зашкільняк Л. О., Крикун М. Г. Історія Польщі: Від найдавніших часів до наших днів / Наук. ред. Л. Зашкільняк. Львів, 2002.
Зінько О., Калитко С., Кравчук О., Поп І. Нариси історії Чехії. Вінниця, 2017.
Історія південних і західних слов'ян / за ред. В.Ярового. Київ, 2001.
Історія Центрально-Східної Європи / за ред. Л.Зашкільняка. Львів, 2001.
Кріль М. Історія Словаччини. Львів, 2006.
Крижановська О. Історія середніх віків: Вступ до історії західноєвропейського середньовіччя. Київ, 2004.
Острогорський Г. Історія Візантії. Львів, 2002.
Хрестоматія з історії західних та південних слов'ян: посібник для студентів історичних і гуманітарних факультетів університетів/ упор. В. Яровий. Львів, 2001.
Цольнер Е. Історія Австрії. Львів, 2001.

Чорній В. Історія Болгарії. Львів, 2007.

ІСТОРІЯ КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНОЇ ЄВРОПИ У ХІХ СТ.

Вандич П. Ціна свободи: Історія Центрально-Східної Європи від середньовіччя до сьогодення. К., 2004.

Зашкільняк Л., Крикун М. Історія Польщі. Львів, 2002.

Зінько О., Калитко С., Кравчук О., Поп І. Нариси історії Чехії. Вінниця, 2017.

История Польши: В 3-х томах. Москва, 1954-1958.

История Чехословакии: В 3-х томах. Москва 1956-1960.

История Югославии: В 2-х томах. Москва, 1963.

История южных и западных славян. М., 2001. Т.1–2.

Історія південних і західних слов'ян / за ред. В.Ярвого. Київ, 2001.

Історія Центрально-Східної Європи / за ред. Л.Зашкільняка. Львів, 2001.

Краткая история Болгарии: с древнейших времен до наших дней. Москва, 1987.

Краткая история Польши. Москва, 1993.

Цольнер Е. Історія Австрії. Львів, 2001.

Чорній В. Історія Болгарії. Львів, 2007.

Шайдуrow В.Н. История стран Центральной и Восточной Европы с древнейших времен до конца XX в. СПб., 2008.

ІСТОРІЯ КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНОЇ ЄВРОПИ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТ.

Вандич П. Ціна свободи. Історія Центрально-Східної Європи від Середньовіччя до сьогодення. К.: Критика, 2004. 464 с.

Винарчук Т.В. Зовнішньополітичні фактори державотворення українців та інших народів Центрально-Східної Європи (1917 – 1920 рр.) Наукові праці історичного факультету ЗДУ. Запоріжжя, 2004. Вип.18. С.45– 53.

Газін В.П., Копилов С.А. Новітня історія країн Європи і Америки 1918 – 1945 рр.: Підручник для студ. вищ. навч. закл. К., 2003. 412 с.

Дейвіс Н. Європа. Історія. К.: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2001. 1463 с.

Єлавіч Б. Історія Балкан ХХ століття. К.: Видавництво «Свенас», 2004. 600 с.

Історія Центрально-Східної Європи: Посібник за ред. Л. Зашкільняка. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001. 660 с.

Ротшильд Д. Східно-Центральна Європа між двома світовими війнами. К.: «Мегатайп», 2001. 496 с.

Рудько С.О. Історія Центрально-Східної Європи (кін.ХVІІІ – поч. ХХІ ст.): Навчально-методичний посібник з курсу. Острог, 2010. 220 с.

Яровий В. Новітня історія центральноєвропейських та балканських країн. ХХ ст.К.: «Генеза», 2005. 816 с.

НОВІТНЯ ІСТОРІЯ КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНОЇ ЄВРОПИ

Газін В.П., Копилов С.А. Новітня історія країн Європи та Америки (1945 - 2002 рр.). Київ, 2004.

Історія південних і західних слов'ян. Підручник. Київ, 1987.

Історія Центрально-Східної Європи. Посібник для студентів історичних і гуманітарних факультетів університетів / За ред. Л. Зашкільняка. Львів, 2001.

Кріль М. М. Історія країн Центрально-Східної Європи (кінець ХХ - початок ХХІ ст.): Навчальний посібник. Київ, 2008.

Пугач Є.П., Страшнюк С.Ю. Історія західних та південних слов'ян ХХ століття. Посібник. Харків, 1998.

Яровий Я. І. Новітня історія Центральноєвропейських та балканських країн. ХХ століття. Київ, 2005.

ІСТОРІЯ КРАЇН ЄВРОПИ ТА АМЕРИКИ

ДОБИ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ ТА РАННЬОГО НОВОГО ЧАСУ

Балух В. Ранньомодерна Європа : підручник / В. О. Балух, В. П. Коц – Чернівці, 2016. 704 с.

Балух В., Коцур В. Історія середніх віків: У 2-х т. Т. 1. Раннє Середньовіччя: курс лекцій. Чернівці: ТОВ “Видавництво “Наші книги”, 2009. 496 с.

Балух В., Коцур В. Історія середніх віків: У 2-х т. Т. 2. . Високе і пізнє Середньовіччя: курс лекцій. Чернівці: ТОВ “Видавництво “Наші книги”, 2010. 616 с.

Балух В.О. *Культура ранньомодерної Європи* : підручник для вузів / Василь Олексійович Балух, Віктор Петрович Коцур . – Харків : Фоліо, 2017 . – 495 с.

Бродель Ф. Матеріальна цивілізація, економіка и капіталізм. В 3 т. М., 1986–1992.

Василевський В. Лекції по історії Середніх віків. Спб.: Алтея, 2008. 646 с.

Войтович Л., Козак Н., Овсінський Ю., Чорний М. *Medium aevum; Середні віки*. Підручник для історичних спеціальностей ВУЗів / За ред. Л. В. Войтовича. – Львів: Тріада Плюс, 2010. 502 с.

Жак Ле Гофф. Цивілізація середньовікового Запада. – Екатеринбург: У-Фактория, 2005. 560 с.

История средних веков: В 2 т. Учебник / Под ред. С.П.Карпова. Т 1. М: Изд-во Моск. ун-та; Изд-во «Высшая школа», 2003. 640 с.; Т. 2. 432 с.

Крижановська О., Крижановський О. Історія середніх віків: Вступ до історії західноєвропейського Середньовіччя. Курс лекцій. К.: Либідь, 2006. 368 с.

ІСТОРІЯ КРАЇН АЗІЇ ТА АФРИКИ

ДОБИ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ ТА РАННЬОГО НОВОГО ЧАСУ

Рубель В.А. Історія середньовічного Сходу. Курс лекцій. – К., 2002.

Рубель В.А. Історія середньовічного Сходу: Тематична хрестоматія. – К., 2011.

НОВА ІСТОРІЯ КРАЇН АЗІЇ ТА АФРИКИ

Головченко В.І., Рубель В.А. Нова історія Азії та Африки. Колоніальний Схід (кінець ХІХ ст. - друга третина ХХ ст.). – К., 2010.

Поп Ю. І. Нова історія країн Азії і Африки (ХVІ — поч. ХХ ст.) – К., 2012

Рубель В.А. Нова історія Азії та Африки: Постсередньовічний Схід (ХVІІІ – друга половина ХІХ ст.). – К., 2007.

НОВА ІСТОРІЯ КРАЇН ЄВРОПИ ТА АМЕРИКИ

(ХVІІ – перша половина ХІХ ст.)

Історія сучасного світу: соціально-політична історія XV–XX століть: Навч. посіб. / Ю. А. Горбань, Б. І. Білик, Л. В. Дячук та ін.; За ред. Ю. А. Горбаня. К. : Вікар, 2003. 435 с.

Кучма В. В. Государство и право Нового времени (XVII–XIX вв.) Волгоград : Издательство Волгоградского университета, 2002. 360 с.

Новая история стран Европы и Америки: Первый период: (Учеб. для вузов по спец. "История" / Под ред. А. В. Адо. М., 1986. 622, [1] с. URL: <http://www.historichka.ru/materials/ado/index.html>

Новая история стран Европы и Америки: период 1640–1870 гг. / Под ред. А. В. Адо. М. : Высшая школа, 1986. 624 с.

Практикум з курсу “Історія країн Західної Європи та Північної Америки нового часу”. Для студентів історичного факультету. Частина перша. Укладач Зоя Баран. Львів, 2006. 176 с. URL: <https://clio.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/11/metodychni-rekomendatsii-istoriia-zakhidnoi-YEZHVropy-ta-pivnichnoi-Ameryky-novoho-chasu.pdf>

НОВА ІСТОРІЯ ЄВРОПИ ТА АМЕРИКИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XIX – ПОЧАТКУ XX СТ.

Бисмарк О. Мысли и воспоминания. – М.-Мн., 2002. – Т. 1-2.

Гарибальди Дж. Мемуары. – М., 1966.

Галкин И.С. Создание Германской империи. 1815 – 1971. – М., 1986.

Германская история в новое и новейшее время / Под ред. С.Д.Сказкина. - М., 1970. – Т. 1,2.

Дебидур А. Дипломатическая история Европы. – Ростов-наДону, 1995.

И История Италии. – М., 1970. – Т. 2.стория Венгрии. – М., 1972. – Т. 2.

Канн С.Б. Объединение Германии (1864 – 1871). – М., 1957.

Пристер Е. Краткая история Австрии. – М., 1952.

Черников и. Гибель империи. – М.-СПб., 2002.

Новая история. Второй период / Под ред. Е.Е.Юровского. – М.,1998.

НОВІТНЯ ІСТОРІЯ КРАЇН ЄВРОПИ ТА АМЕРИКИ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XX СТ.

Бурдяк В. Політична культура країн Європи в контексті інтеграційних процесів. Чернівці : Рута, 2004. 328 с.

Іваницька О.П. Новітня історія країн Європи та Америки (1918 - 1945). Навч. посібник для студентів ВНЗ. К.: Слово. 2003. 619 с.

НОВІТНЯ ІСТОРІЯ КРАЇН ЄВРОПИ ТА АМЕРИКИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XX – ПОЧАТКУ XXI СТ.

Газін В.П. Новітня історія країн Європи і Америки 1918-1945 рр.: Підручник для студ. вищ. навч. закл. К., 2003. 472 с.

Іваницька О.П. Новітня історія країн Європи та Америки (1945 - 2002). Навчальний посібник. Вінниця: Видавництво Фоліант, 2003. 560 с.

НОВІТНЯ ІСТОРІЯ КРАЇН АЗІЇ ТА АФРИКИ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XX СТ.

Бесєдіна (Порох) Н.В. Країни Тропічної та Південної Африки / Н.В.Бесєдіна.

Всесвітня історія (1945 – 1996 рр.). Матеріали на допомогу вчителям, студентам, учням 11 класів, абітурієнтам. Полтава: ПОПОПП, 1997. С. 141–144.

Козицький А.М. Новітня історія країн Азії та Африки (1918 – 1999 рр.): Курс лекцій. Львів: Афіша, 2000. 425 с.

Сергійчук І.М. Китай у нові та новітні часи: Практикум: [Навч. посібн.]. Суми: Університетська книга, 2006. 329 с.

Сергійчук І.М. Новітня історія країн Азії та Африки (1918 – кінець ХХ ст.): [Посібн. Для студ. вищ. навч. закладів]. Суми: Університетська книга, 2002. 288 с.

Стрілюк О.Б. Практикум з новітньої історії країн Азії та Африки (1918 – 1945 рр.) [Текст]: [навч. посіб.]. Чернігів: Лозовий В. М. [вид.], 2014. 311 с.

Електронні джерела:

Інститут сходознавства імені А.Ю. Кримського НАН України. URL: <https://orientalstudies.org.ua/uk/home/>

Електронна наукова бібліотека Державної установи «Інститут всесвітньої історії Національної академії наук України». URL: <https://elibrary.ivinas.gov.ua/>

Науковий журнал «Проблеми всесвітньої історії». URL:

<https://ivinas.gov.ua/publikatsiji/naukovyi-zhurnal-problemy-vsesvitnoi-istorii.html>

НОВІТНЯ ІСТОРІЯ КРАЇН АЗІЇ ТА АФРИКИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

Газін В.П. Новітня історія країн Європи і Америки 1918-1945 рр.: Підручник для студ. вищ. навч. закл. К., 2003. 472 с.

Іваницька О.П. Новітня історія країн Європи та Америки (1945 - 2002). Навчальний посібник. Вінниця: Видавництво Фоліант, 2003. 560 с.

Новітня історія країн Азії та Африки

Бесєдіна (Порох) Н.В. Країни Тропічної та Південної Африки / Н.В.Бесєдіна. Всесвітня історія (1945 – 1996 рр.). Матеріали на допомогу вчителям, студентам, учням 11 класів, абітурієнтам. Полтава: ПОПОПП, 1997. С. 141–144.

Козицький А.М. Новітня історія країн Азії та Африки (1918 – 1999 рр.): Курс лекцій. Львів: Афіша, 2000. 425 с.

Сергійчук І.М. Китай у нові та новітні часи: Практикум: [Навч. посібн.]. Суми: Університетська книга, 2006. 329 с.

Сергійчук І.М. Новітня історія країн Азії та Африки (1918 – кінець ХХ ст.): [Посібн. Для студ. вищ. навч. закладів]. Суми: Університетська книга, 2002. 288 с.

Стрілюк О.Б. Практикум з новітньої історії країн Азії та Африки (1918 – 1945 рр.) [Текст]: [навч. посіб.]. Чернігів: Лозовий В. М. [вид.], 2014. 311 с.

Електронні джерела:

Інститут сходознавства імені А.Ю. Кримського НАН України. URL: <https://orientalstudies.org.ua/uk/home/>

Електронна наукова бібліотека Державної установи «Інститут всесвітньої історії Національної академії наук України». URL: <https://elibrary.ivinas.gov.ua/>

Науковий журнал «Проблеми всесвітньої історії». URL:

<https://ivinas.gov.ua/publikatsiji/naukovyi-zhurnal-problemy-vsesvitnoi-istorii.html>

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ ІСТОРІЇ

- Баханов К.О. Навчання історії в школі під кутом зору компетентнісного підходу: посібник для учителя. Харків. 2012. 127 с.
- Баханов К. Організація особистісно-орієнтованого навчання. Порадник молодого вчителя історії. Харків: Видавнича група «Основа». 2008. 159 с.
- Баханов К. Інноваційні системи, технології та модель навчання історії в школі. Запоріжжя: Просвіта. 2000. 328 с.
- Дубінський В.А. Методика викладання історії в школі: Навчально-методичний посібник для організації самостійної роботи студентів історичного факультету. К.-Подільський державний університет. 2005. 82 с.
- Пометун О. І., Гупан Н. М., Власов В. С. Компетентнісно орієнтована методика навчання історії в основній школі : методичний посібник. Київ: ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018. 208 с. URL: https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2021/07/komp_2018.pdf
- Пометун О.І., Пироженко Л.В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: науково-методичний посібник. Київ: Видавництво А.С.К. 2004. 192 с. URL: <https://docs.google.com/viewer?a=v&pid=sites&srcid=ZGVmYXVsdGRvbWFpbnxubWtwcmlyb2RuaWNpaGRpc2NpcGxpbnxneDozOTJhYzkzMGNiZjU2ODU>
- Пометун О.І., Фрейман Г.О. Методика навчання історії в школі. Київ: Генеза, 2006. 328 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/3731/1/%D0%9F%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D1%82%D1%83%D0%BD_%D0%9E.%D0%86.%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BA%D0%B0.pdf
- Яковенко Г.Г. Методика навчання історії: навчально-методичний посібник. Харків: Вид. ХНАДУ імені Г.С. Сковороди, 2017. 324 с. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/942225ae-467a-4e6a-9299-ed279e9b6783/content>

ІСТОРІЯ ТА ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ

- Закон України «Про освіту». URL : www.golos.com.ua/article/294010
- Закон України «Про вищу освіту». URL : zakon.rada.gov.ua/go/1556-18 5. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-204>.
- Державний стандарт базової середньої освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. URL : ru.osvita.ua/legislation/ser_osv/76886/
- Березівська Л.Д. Маловідомі першоджерела української педагогіки (друга половина XIX–XX ст.): хрестоматія. Київ: Науковий світ, 2003. 418 с.
- Березюк О.С., Власенко О.М. Хрестоматія з української педагогіки: навчально-методичний. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. 338 с.
- Белкіна Н.І., Коваленко Є.І., Яковець Н.І. Історія педагогіки : навч. посібник. Ніжин, 2001. 246 с.
- Гончаренко С.У. Український педагогічний словник: довідкове видання. Київ: Либідь, 1997. 374 с.
- Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження. Методологічні поради молодим науковцям. Київ – Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2008. 278 с.

- Євтушенко М.Ю., Хижняк М.І. *Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник*. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 350 с.
- Ісаєнко В., Рідей Н., Навроцька Д., Уліщенко А. *Синергетична педагогіка: навч.-метод. посібник*. Київ: НПУ імені М.П.Драгоманова, НАУ, 2019. 416 с.
- Карпенчук С.Г. *Теорія і методика виховання: навч. посібник*. Київ: Знання, 2005. 336 с.
- Козловський Ю.М. *Методика науково-педагогічного дослідження*. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. 192 с.
- Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді. *Інформаційний збірник та коментарі Міністерства освіти і науки України*. 2015. № 8. С. 87 – 95.
- Кравець В. *Зарубіжна школа і педагогіка ХХ століття*. Тернопіль: Богдан, 1996. 290 с.
- Кравець В. *Історія класичної та зарубіжної педагогіки та шкільництва*. Тернопіль: Богдан, 1996. 436 с.
- Любар О.О. *Історія української школи і педагогіки: хрестоматія*. Київ : Знання, 2005. 767 с.
- Левківський М. В. *Історія педагогіки : підручник*. Київ: Центр навч. літератури, 2003. 360 с.
- Любар О. О. *Історія української школи і педагогіки : навч. посібник*. Київ: Знання, 2006. 447 с.
- Нова українська школа: Концептуальні засади реформування середньої школи. URL : mon.gov.ua/новини/%202016/12/05/Konceptziya.pdf
- Пашенко М.І., Красноштан І.В. *Педагогіка: навчальний посібник*. Київ: Центр навчальної літератури. 2019. 228 с.
- Сбруєва А., Рисіна М., Осьмук Н., Чистякова І. *Практикум з історії педагогіки*. Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2019. 165 с.
- Чопик Ю.С, Стражнікова І.В. *Зарубіжна реформаторська педагогіка в оцінках українських науковців другої половини ХХ – початку ХХІ століття: монографія*. Івано-Франківськ: НАІР, 2017. 264 с.
- Хриков Є. М. *Методологія педагогічного дослідження: монографія*. Харків: ФОП Панов А. М., 2017. 237 с.
- Інформаційні ресурси**
- Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського НАПН України. URL: <http://www.library.edu-ua.net/id/485/>.
- Електронна бібліотека праць класиків педагогіки. URL : http://www.klex.ru/books/age_psychology/diary.rar–
- Електронний навчально-методичний посібник з історії педагогіки. URL: http://www.rsu.edu.ru/files/e-learning/Shetinina_History
- Зайченко І. В. *Історія зарубіжної педагогіки. Навчальний посібник*. Київ : Видавничий Дім «Слово». 2010. 624 с. URL : http://megalib.com.ua/book/9_Istoriya_Hedagogiki_Kniga_1_Istoriya_zarybijn oi_pedagogiki.html
- Нова українська школа: *порадник для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М.* 87 К. : ТОВ «Вид-во дім «Плеяди», 2017. 206 с. URL : <http://nus.org.ua/nrcontent/uploads/2017/11/NUSH-poradnyk-dlya-vchytelya.pdf>

ДИДАКТИКА

Державний стандарт базової середньої освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. URL : ru.osvita.ua/legislation/ser_osv/76886/

Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посібник. Київ: Академвидав 2004. 352 с.

Зайченко І.В. Педагогіка: навчальний посібник. Київ: Освіта України, 2008. 528с.

Закон України «Про освіту». URL : www.golos.com.ua/article/294010

Закон України «Про вищу освіту». URL : zakon.rada.gov.ua/go/1556-18

Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-204>.

Глосарій новітньої педагогічної термінології : наук. видання; упоряд. І. О. Помазан, Т. М. Берест, О. В. Ільїна, Г. В. Купрікова. Харків : Вид-во НУА, 2021. 107 с.

Косенко Д. Новий освітній простір. Мотивуючий простір: інформаційний посібник. Київ : Видавничий центр Академія, 2019. 255 с.

Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти. Інформаційний збірник та коментарі Міністерства освіти і науки України. 2011. №№ 4 – 5 – 6. С. 84 – 93.

Максименко В.П. Дидактика: курс лекцій: навч. посіб. Хмельницький: ХмЦНП, 2013. 222 с.

Нова українська школа: порадник для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М. 87 К. : ТОВ «Вид-во дім «Плеяди», 2017. 206 с. URL : <http://nus.org.ua/nrcontent/uploads/2017/11/NUSH-poradnyk-dlya-vchytelya.pdf>

Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи. URL : mon.gov.ua/новини/%202016/12/05/Konsepziya.pdf

Пашенко М.І., Красноштан І.В. Педагогіка: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури. 2019. 228 с.

Прокопенко І.Ф. Педагогічні технології в підготовці вчителів : навчальний посібник. Харків : ХНПУ, 2018. 457 с.

Сікорський П.І., Вітер О.М. Проблеми дидактичного структурування і генералізації навчального матеріалу: монографія. Львів: ФОП Корпан Б.Л. 2011. 215 с.

Чайка В.М. Основи дидактики: навчальний посібник для студ. вищ. навч. закл. Київ: Академвидав, 2011. 240с.

Спеціалізація «Українознавство та краєзнавчо-туристична робота»

ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНА ІНДУСТРІЯ ТУРИЗМУ

Абрамов В. Історія туризму. / В. Абрамов, М. Тонкошкур. – Х.: ХНАМГ, 2010. Історія екскурсійної діяльності в Україні: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В.К. Федорченко, О.М. Костюкова, Т.А. Дьорова, М.М. Олексійко. К.: Кондор, 2004.

Лиман С.І., Парфіненко А.Ю., Посохов І.С. Історія туризму: навчальний посібник (для студентів спеціальності «Туризм»). Суми: ПФ «Видавництво «Університетська книга», 2018.

Смолій В.А., Федорченко В.К., Цибух В.І.. Енциклопедичний словник-довідник з туризму / Передмова В.М. Литвина. - К.:Видавничий Дім «Слово», 2006.

Федорченко В.К., Дьорова Т.А. Історія туризму в Україні: Навч. посіб. / Передм. В.А.Смоля. - К.: Вища шк., 2002.

МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ДИТЯЧОГО ТА ЮНАЦЬКОГО ТУРИЗМУ

Костриця М.Ю., Дубовис М.С. Туристський похід вихідного дня. – К.: Здоров'я, 1989. – 112 с.

Курилова В.И. Туризм. – М.: Просвещение, 1998. – 176 с.

Остапчук В.В. Туристська робота. – Ніжин 2002. – 103 с.

Усков А.С. Небезпеки в подорожі: (ризик, травми, аварії й оцінки виживання) // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2006. – № 5. – С. 10.

Усков А.С. Орієнтування в подорожі // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2005. – № 36. – С. 18.

Пилипенко В. М. Методика організації дитячого туризму: Навчально-методичний посібник для студентів спеціальності 014 Середня освіта (Історія) Навчально-наукового інституту історії та соціогуманітарних дисциплін імені О. М. Лазаревського. Чернігів: Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, 2020. 156 с. [Електронний ресурс] https://drive.google.com/file/d/1U3p76DjYahf1yuxQGxtDbWYMNDGyPeJy/view?usp=share_link

ЕТНОЛОГІЯ ТА ЕТНОГРАФІЯ УКРАЇНИ

Антонюк Н.В. Формування етнополітики Української держави: історичні та теоретико-методологічні засади. К., 1999. 282 с.

Глушко М. Методика польового етнографічного дослідження: навч. посіб. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2008. 288 с.

Горленко В., Кирчів Р. Історія української етнографії. К.: Поліграф Кончалтінг, 2005. 400 с.

Дорошенко Д. Огляд української історіографії. Державна школа: Історія. Політологія. Історія. К.: Вид-но «Українознавство», 1996. 256 с.

Етнографія України: Навч. посібн. / за ред. проф. С.А. Макарчука. Вид. 2, перероб. і доп. Львів : Світ, 2004. 520 с.

Етнографія України. Методичні рекомендації для студентів історичного факультету. Укладач Л. І. Шаповал. Полтава, 2011. 86 с.

Кафарський В. І., Савчук Б. П. Етнологія. Підручник. К.: Центр навчальної літератури. 2006. 432 с.

Кожолянюк Г. П., Шестаков Ю. П. Етнографічні експедиції та етнологічна практика : Навч. посіб. Чернівці : Рута, 2000. 64 с.

Макарчук С. Етнографія України. Львів : Світ. 2011. 520 с.

Нельга О.В. Теорія етносу. Курс лекцій: Навчальний посібник. К.: Тандем, 1997. 368 с.

Пономарьов А. Українська етнографія. Курс лекцій. К.: Либідь, 1994. 318 с.

Тиводар М. Етнологія: Навч. посібн. Львів : Світ, 2004. 624 с.

Українська етнологія: Навч. посіб. для студ. ВНЗ / В.К. Борисенко, М.В. Гримич, О.П. Гончаров та ін.: В.К. Борисенко (ред.). К. : Либідь, 2007. 399 с.

Хоптяр Ю. А. Етнологія: Навчальний посібник / Кам'янець-Подільський держ. ун-т. Кам'янець-Подільський, 2005. 144 с.

УКРАЇНОЗНАВСТВО

Баранівський В. Ф. Філософсько-методологічні засади українознавства. *Збірник наук. праць НДІУ*. К., 2004. Т. II. С. 25–31.

Горбань Т. Ю. Українознавчі дослідження в системі наукових закладів України. 1918–1928 рр. *Збірник наук. праць НДІУ*. К., 2005. Т. VI. С. 426–439.

Грабовський І. М. Ментальність. Особистість. Екологія. К. : Київське братство, 1997. 40 с.

Енциклопедія етнокультурознавства. Понятійно-термінологічний інструментарій, концептуальні підходи / Ю. І. Римаренко, В. Г. Чернець та ін. Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Державна академія керівних кадрів культури і мистецтва. К., 2001.

Енциклопедія українознавства: Заг. част. В 3-х т. Словникова част. в 11 томах / гол. ред. В. Кубійович. Репринтне вид. слов. частини. Львів, 1993; заг. част. К., 1995.

Єфремов С. Українознавство: покажчик потрібнішої для самоосвіти літератури. К. : Друкарня Всеукраїнського кооперативного видавництва, 1920. 64 с.

Історія українознавства: Навчальний посібник / За гол. ред. П. П. Кононенка. К. : «Академвидав», 2011. 512 с.

Калакура Я. С. Історичні засади українознавства. К. : НДІУ, 2007. 381 с.

Калакура Я. С. Методологічний інструментарій українознавця. *Збірник наукових праць НДІУ*. Том 1. К., 2003. С. 174–182.

Кононенко П. П. Українознавство: Підручник для ВНЗ. К. : Міленіум, 2006.

Мишанич О. Українознавство як світова наукова дисципліна. *Українознавство*. 2002. Число 1–2. С. 32–35.

Мова в системі українознавства: Дидактичний матеріал для слухачів курсів підвищення кваліфікації / Упор. А. Ю. Пономаренко, П. П. Кононенко та ін. К. : Міленіум, 2005. 142 с.

Огієнко І. (Митрополит Іларіон). Історія української літературної мови / [Упоряд., авт. іст.-біогр. нарису та приміт. М. С. Тимошенко]. К. : Наша культура і наука, 2001. 440 с.

Радевич-Винницький Я. К. Про методологію українознавства і методологічний статус української мови. *Збірник наук. праць НДІУ*. К., 2005. Т. V. С. 34–42.

Токар Л. Мета та завдання українознавства. Національні інтереси. *Українознавство*. 2007. № 3. С. 89–91.

Токар Л. Об'єкт і предмет українознавства. *Українознавство*. 2001. Число 1. С. 25–34.

Українознавство: Навчальний посібник для студентів ВНЗ / За ред. М. І. Обушного. К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. 627 с.

Храмова В. До проблеми української ментальності. *Українська хата*. К. : Фенікс, 1992. С. 3–35.

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНОЗНАВСТВА

Кононенко П.П., Касян Л.Г., Семенюченко О.В. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів Українознавство 5-12 класи. Київ: Українське агентство інформації та друку «РАДА», 2008. 56 с.

Дем'янюк Т.Д. Зміст та методика народознавчої роботи в сучасній школі / Т.Д.Дем'янюк. Київ: ІСДО, 1996. 108 с.

Касян Л.Г., Семенюченко О.В. Українознавство у навчально-виховному процесі. Основи методики викладання. Науково-методичний посібник. Київ: НДІУ, 2008. 56 с.

Касян Л.Г., Семенюченко О.В. Практикум з українознавства. Київ:НДІУ, 2008. 80 с.

Касян Л.Г., Семенюченко О.В. Українознавство у навчально-виховному процесі. Основи методики викладання. Науково-методичний посібник. Київ: НДІУ, 2008. 56 с.

Касян Л.Г., Семенюченко О.В. Методичні рекомендації щодо викладання курсу «Українознавство» у 5-12 класах загальноосвітніх навчальних закладів. Київ: НДІУ, 2008.

Король О.В. Методика викладання українського народознавства в школі: Навчально-методичний посібник / О. В. Ковальчук. Київ: ІЗМН, 1998. 368с.

Мінченко Т.А. Методичні рекомендації щодо викладання українознавства в 2014-2015 н.р. // Режим доступу: <http://oblosvita.com/navigaciya/novyny/16466-metodichn-rekomendacyi-schodo-vikladannya-ukrayinoznnavstva-u-2015-2016-navchalnomu-roc.html>

Приходченко К.І. Витоки творчості. Розробки уроків та позакласних заходів з розвитку творчих здібностей учнів: Посібник. Дніпропетровськ: Сталкер, 1998. 416 с.

Українське народознавство: Навч. посібник / [За ред. С.П. Павлюка, Г.Й. Горинь, Р.Ф. Кирчива]. Львів: Фенікс, 1994. 608 с.

Українознавство в змісті та структурі національної освіти. *Українознавство*. 2006. № 3. С. 58–63.

Українознавство // Науковий інструментарій українознавця. *Українознавство*. 2006. № 2. С. 87–88.

МІФОЛОГІЯ ТА ФОЛЬКЛОР

Андрощук Ф. Гарольд суворий – останній вікінг. Київ, 2020.

Боровський Я.Є. Світогляд давніх киян. Київ, 1992.

Войтович В.М. Українська міфологія. Київ, 2002.

Героїко-фантастичні казки. Київ, 1984.

Глейштор А. Слов'янська міфологія. Київ, 2015.

Глейштор А. Слов'янська міфологія. Київ, 2015.

Давидюк В.Ф. Первісна міфологія українського фольклору. Вид 3-е, доп. і перероб. Луцьк, 2007.

Золотослов. Поетичний космос Давньої Русі. Київ, 1988.

Зубов М.І. Слов'янські повчання проти язичництва в етнолінгвістичному висвітленні. Автореф. докт. дис. Київ, 2005.

Котляр М.Ф. Русь язичницька. Київ, 1995.

Леві-Строс К. Структурна антропологія. Київ, 1997.

Леві-Строс К. Первісне мислення. Київ, 2000.

Українські билини: Історико-літературне видання східнослов'янського епосу. Упорядкування, передмова, післяслово, примітки та обробка українських народних казок і легенд на билинні теми В. Шевчука. Київ, 2003.

Українська міфологія. Божества і духи. Міфи, легенди, вірування, замовляння, заклинання. Харків, 2017.

Українська міфологія. Зброя, ритуали, обереги. Харків, 2017.

Українська міфологія. Фольклор, казки, звичаї, обряди. Харків, 2017.

Еліаде М. Священне і мирське. Міфи, сновидіння і містерії. Мефістофель і андрогін. Окультизм, ворожбитство та культурні уподобання. Київ, 2001.

Еліаде М. Трактат з історії релігій. Київ, 2016.

Юнг Карл Гюстав. Архетипи і колективне несвідоме. Київ, 2018.

Спеціалізація «Правознавство»

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

Основна література

1. Конституція України. 2. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 р.
3. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод від 4 листопада 1950 р.
4. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права від 16 грудня 1966 р.
5. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16 грудня 1966 р.
6. Бюджетний кодекс України.
7. Цивільний процесуальний кодекс України.
8. Кримінальний процесуальний кодекс України.
9. Про свободу совісті та релігійні організації: Закон України від 23 квітня 1991 р.
10. Про правонаступництво України: Закон України від 12 вересня 1991 р.
11. Про прокуратуру: Закон України від 15 листопада 1991 р.
12. Про національні меншини в Україні: Закон України від 25 червня 1992 р.
13. Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України: Закон України від 21 січня 1994 р.
14. Про звернення громадян: Закон України від 2 жовтня 1996 р.
15. Про Конституційний Суд України: Закон України від 16 жовтня 1996 р.
16. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р.
17. Про Рахункову палату : Закон України від 11 липня 1996 р.
18. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23 грудня 1997 р.
19. Про Вищу раду юстиції: Закон України від 15 січня 1998 р.
20. Про Раду національної безпеки і оборони України: Закон України від 5 березня 1998 р.
21. Про столицю України — місто-герой Київ: Закон України від 15 січня 1999 р.
22. Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 9 квітня 1999 р.
23. Про Представництво Президента України в Автономній Республіці Крим: Закон України від 2 березня 2000 р.
24. Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16 березня 2000 р.
25. Про громадянство України: Закон України від 18 січня 2001 р.

26. Про статус народного депутата України : Закон України в редакції від 22 березня 2001 р.
27. Про політичні партії в Україні: Закон України від 5 квітня 2001 р.
28. Про імміграцію: Закон України від 7 червня 2001 р.
29. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні: Закон України від 11 грудня 2003 р.
30. Про закордонних українців: Закон України від 4 березня 2004 р.
31. Про вибори Президента України: Закон України в редакції від 18 березня 2004 р.
32. Про Центральну виборчу комісію: Закон України від 30 червня 2004 р.
33. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 8 вересня 2005 р.
34. Про комітети Верховної Ради України : Закон України в редакції від 22 грудня 2005 р.
35. Про Регламент Верховної Ради України : Закон України від 10 лютого 2010 р.
36. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 7 липня 2010 р.
37. Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів: Закон України від 10 липня 2010 р.
38. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 8 липня 2011 р.
39. Про Державний реєстр виборців: Закон України в редакції від 21 вересня 2010 р.
40. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22 вересня 2011 р.
41. Про вибори народних депутатів України: Закон України від 17 листопада 2011 р.
42. Про громадські об'єднання: Закон України від 22 березня 2012 р.
43. Про всеукраїнський референдум: Закон України від 6 листопада 2012 р.
44. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27 лютого 2014 р.
45. Порядок провадження за заявами і поданнями з питань громадянства України та виконання прийнятих рішень: Затверджений указом Президента України в редакції від 27 червня 2006 р. № 588.
46. Регламент Конституційного Суду України: Затверджений рішенням Конституційного Суду України в редакції від 14 жовтня 2008 р.
47. Про Положення про Адміністрацію Президента України: Указ Президента України від 2 квітня 2010 р № 504.
48. Конституція Автономної Республіки Крим: Прийнята Верховною Радою Автономної Республіки Крим 21 жовтня 1998 р.
49. Конституційне право України: підруч.; за ред. В.П. Колісника та Ю.Г. Барабаша. – Х.: Право, 2008. – 416 с.
50. Конституція України: Офіційний текст: Коментар законодавства України про права та свободи людини і громадянина: Навчальний посібник / Авт.-упорядник М.І. Хавронюк. – К.: Парламент. вид-во, 1999. – 543 с.
51. Кравченко В.В. Конституційне право України: навч. посіб. –4-те вид., перероб. і допов. – К.: Атіка, 2007. – 568 с.
52. Совгіря О.В., Шукліна Н.Г. Конституційне право України: навч. посіб. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 632 с

53. Чушенко В.І., Заєць І.Я. Конституційне право України: підруч. – К.: Видавничий Дім „Ін Юре”, 2007. – 488 с.

Допоміжна література:

1. Ковальський В.С. Правотворчість: теоретичні та логічні засади / В.С. Ковальський, І.П. Козінцев. – К. – Юрінком Інтер, 2005. – 192 с.

2. Коломієць Ю.М. Інститут глави держави в системі вищих органів влади й управління зарубіжних країн. – Харків: Основа, 1998. – 246 с.

3. Курс конституционного права Украины. Том 1. Общая часть: Основы теории конституционного права: учебник; под ред. М.А. Баймуратова и А.В. Ватанова. – Х.: Одиссей, 2008. – 672 с.

4. Международные акты о правах человека. Сборник документов / В.А. Карташкин, Е.А. Лукашова. – М.: Издательская группа НОРМА-ИНФРА, 2000. – 784 с.

5. Теліпко В.Е. Конституційне та конституційно-процесуальне право України: навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 568 с.

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

Основна література

1. Конституція України, прийнята 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – ст. 141.

2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40. – ст. 356.

3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 40. – ст. 492.

4. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 21-22. – ст. 205.

5. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18. – ст. 144. Допоміжна

6. Кримінальний кодекс України № 2341-III від 05.04.2001 р., зі змінами і доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 25. – Ст. 131. Цивільне право України. Загальна частина : підручник / Ю. Л. Бошицький, Р. Б. Шишка, О. Р. Шишка, І. Р. Шишка ; за ред. Ю. Л. Бошицького, Р. Б. Шишки. – К.: Ліра-К, 2015. – 761 с.

7. Цивільне право України: Підручник: У 2-х кн./ За ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнєцової. – К.: Юрінком Інтер, 2015. – Кн.. 1. – 736 с.

8. Цивільне право. Практикум: Навчальний посібник / Відп. ред. Р.А. Майданик, Н.С. Кузнєцова, О.В. Дзера. – К.: Всеукраїнська асоціація видавців „Правова єдність”, 2018. – 624 с.

9. Голубєва Н.Ю. Зобов'язання у цивільному праві України: методологічні засади правового регулювання: монографія / Н.Ю. Голубєва. – О.: Фенікс, 2013. – 642 с.

10. Гриценко Г. Зобов'язання з обов'язковою множинністю осіб та зобов'язання, в яких вона неможлива // Юридична Україна. – 2016. - № 6. – С. 60-64.

11. Дзера І. Деякі питання визнання права власності за статтею 392 Цивільного кодексу України // Підприємництво, господарство і право. – 2018. - № 5. – С. 19-24.

12. Коструба А. Доктринальні аспекти виникнення, зміни та припинення суб'єктивних цивільних прав і юридичних обов'язків // Право України. – 2015. - № 12. – С. 101-107.

Інформаційні ресурси

1. Цивільний кодекс України <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435>
2. Коментар до цивільного кодексу України <http://legalexpert.in.ua/komkodeks/gk>
3. Сімейний кодекс України <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2947>
4. Коментар до сімейного кодексу <http://urist-ua.net/>

ТРУДОВЕ ПРАВО

Основна нормативна база:

1. Конституція України, прийнята 28 червня 1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 р. Відомості Верховної Ради УРСР. 1971. № 50. Ст. 375.
3. Про відпустки: Закон України від 15.11.1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1997. № 2. Ст. 4.
4. Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. 2013. № 24. Ст. 243.
5. Про захист населення від інфекційних хвороб: Закон України від 6 квітня 2000 р. Офіційний вісник України. 2000. № 17. Ст. 690. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 р. Відомості Верховної Ради України. 1995. № 17. Ст. 121.
6. Про колективні договори і угоди: Закон України від 01.07.1993 р. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 36. Ст. 36.
7. Про охорону праці: Закон України від 14.10.1992 р. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 49. Ст. 668.
8. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів): Закон України від 03.03.1998 р. // Відомості Верховної Ради України. 1998. № 34. Ст. 227.
9. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності: Закон України від 15.09.1999 р. Відомості Верховної Ради України. 1999. № 45. Ст. 397.

Основна література:

1. Трудове право України [текст] підручник / За загальною редакцією М.І. Іншина, В.Л. Костюка, В.П. Мельника. Вид. 2-ге, перероб. і доп. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 472 с.
2. Трудове право України [Текст]: навч. посіб. О.І. Кисельова, Т.А. Кобзева. - Суми: СумДУ, 2017. 309 с.
3. Іншин М. І. Трудове право України : [підручник] / М. І. Іншин, В. І. Щербина. Х. : Діса плюс, 2014. 499 с.
4. Трудове право : підручник / [О. М. Ярошенко, С. М. Прилипко, А.М. Слюсар та ін.] ; за заг. ред. О.М. Ярошенка. - 3-тє вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2019. 544 с.
5. Корнєєв Ю. В. Трудове право України: Навч. посіб. / Ю. В. Корнєєв. К. : Центр учбової літератури, 2019. 112 с.
6. Іванов Ю.Ф., Іванова М.В. Трудове право України: Навч. посіб. К. 2016. 244 с.
7. Пилипенка П.Д. Трудове право України. Академічний курс: Підручник. К.: Видавничий Дім "Ін Юре", 2015. 552 с.

Допоміжна література:

1. Базалійська Н.П. Світовий досвід управління трудовою діяльністю персоналу в країнах з розвинутою ринковою економікою // Інноваційна економіка : науково-виробничий журнал. Тернопіль, 2015. № 1 (56). С. 138-142.
2. Бутков І.М. Особливості правового статусу фізичної особи-підприємця як суб'єкта трудових правовідносин : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05. Київ, 2015. 16 с.
3. Вавженчук С. Правовий статус працівника як суб'єкта охорони трудових правовідносин // Підприємництво, господарство і право : щомісячний науково-практичний юридичний журнал. Київ, 2015. № 5 (233). С. 16-19.
4. Гапон О.Є. Адаптація трудового законодавства України про час відпочинку до законодавства Європейського Союзу : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05. Дніпропетровськ, 2015. 226 с.
5. Касмінін О.В. Особливості правового регулювання механізму захисту конституційних трудових прав працівників : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05. Дніпропетровськ, 2015. 189 с.
6. Кирилюк В. Соціально-трудова чинники соціальної згуртованості в інноваційній економіці // Україна: аспекти праці : науково-економічний та суспільно-політичний журнал. Київ, 2015. № 2. С. 41-46.
7. Курбанов Б.Б. Принципи та форми захисту трудових прав суддів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05. Київ, 2015. 16 с.
8. Лазаренко А.М. Принцип «розумного пристосування» як спосіб захисту від дискримінації у галузі трудових відносин. Електронне наукове фахове видання «Порівняльноаналітичне право», 2019. №3. С.112-114. URL: [http:// par.in.ua](http://par.in.ua). (фахове видання).
9. Лазаренко А.М. Культура честі та гідності працівника: правове регулювання. Стратегії та модули соціального буття сучасної людини: захист та допомога. Міжнародна науковопрактична конференція (Чернігів, 17 травня 2019 р. Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, 2019. С.35-37.
10. Лазаренко А.М. Практикум з трудового права: навчально-методичний посібник. Чернігів. Видавець Лозовий В.М. 2015 р. 260 с.
11. Ярошенко С. М. Трудове право : посіб. для підготовки до держ. іспиту / С. М. Прилипко, О. М. Ярошенко. Х. : Право, 2016. 212 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

1. Офіційний веб-портал Верховної Ради України <http://zakon4.rada.gov.ua/laws>
2. Веб-портал органів виконавчої влади України <https://www.kmu.gov.ua>
3. Сайт Центру політико-правових реформ <http://pravo.org.ua>
4. Офіційне інтернет-представництво Президента України <http://www.president.gov.ua>
5. Єдиний державний реєстр судових рішень <http://www.reyestr.court.gov.ua>
6. Сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського <http://www.nbuv.gov.ua>
7. Сайт Національної парламентської бібліотеки України <http://nplu.org>
8. Сайт Державної науково-технічної бібліотеки України <http://www.gntb.gov.ua>

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України: закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 07.07.2020).
2. Кримінальний кодекс України: закон України від 05.04.2001 № 2341-III // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 07.07.2020).
3. Кримінальний процесуальний кодекс України: закон України від 13.04.2012 № 4651-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 07.07.2020).
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення: закон України від 07.12.1984 № 8073-X // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення: 07.07.2020).
5. Правила судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 17.01.1995 № 6 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0255-95> (дата звернення: 07.07.2020).

Підручники, посібники

1. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник / А. А. Васильєв, Є. О. Гладкова, О. О. Житний та ін.; за заг. ред. проф. О. М. Литвинова; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 428 с.
2. Кримінальне право України. Особлива частина: навч. посіб. / А. А. Васильєв, О. О. Житний, Є. О. Гладкова та ін.; за заг. ред. проф. О. М. Литвинова. Харків: Право, 2020. 656 с.
3. Кримінальне право України. Загальна частина: навч. посіб. / А.М. Яценко, В.Б. Харченко, О.О. Житний та ін.; за заг. ред. О.М. Литвинова. Харків: Право, 2019. 480 с.
4. Кваліфікація злочинів у діяльності Національної поліції України: навч. посіб./за заг. ред. О. М. Литвинова ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків: Константа, 2017. 448 с.
5. Постанови Пленуму Верховного Суду України у справах кримінальної спеціалізації. Харків: Константа, 2018. 320 с.

Допоміжні матеріали

1. Панов М. І. Загальні засади кваліфікації злочинів: лекція. Х.: Право, 2016. 104 с.
2. Сотула О. С. Кримінально-правова охорона життя людини у країнах романо-германської правової сім'ї: ретроспектива, компаративістика, моделювання. Х.: Видавець Іванченко І. С., 2015. 429 с.
3. Балабко В. В. Злочини проти життя та здоров'я особи: кримінальна відповідальність медичних працівників: монографія. Запоріжжя: Дніпровський металург, 2017. 287 с.
4. Харь І. О. Суб'єкт злочинів проти безпеки руху та експлуатації транспорту. Юридична наука. 2017. № 2. С. 99-124.

5. Вереша Р. В. Кримінальна відповідальність за жорстоке поводження з тваринами (порівняльно-правовий аспект). Вісник Академії адвокатури України. 2014 . Т. 11 число 1 (29). С. 53-61.
6. Лазаренко А.М., Остапчук Л.Г. Деякі аспекти застосування медіації в теорії кримінального права Електронне наукове фахове видання “Юридичний науковий електронний журнал”, 2021. №1. С.232-234. URL: editor@lsej.org.ua .
7. Харь І. О. Суб’єкт злочину у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інших злочинів проти здоров’я населення. Юридична наука. 2017. № 4. С.41-60.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Офіційний сайт Верховної Ради України <https://www.rada.gov.ua/>
2. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України <https://www.kmu.gov.ua/>
3. Офіційний сайт МВС України <https://mvs.gov.ua/>
4. Офіційний сайт Верховного Суду <https://supreme.court.gov.ua/supreme>
5. Інформаційне агентство ЛІГАБізнесІнформ <https://www.liga.net/>
6. Єдиний державний реєстр судових рішень <http://www.reyestr.court.gov.ua/>
7. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського <http://www.nbuv.gov.ua/>
8. Юридична бібліотека <http://www.pravo.biz.ua/>

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО

1. Адміністративне право. Робоча програма для студентів спеціальності -01 Освіта/Педагогіка, за освітнім рівнем 014 Середня освіта (Історія)/правознавство
2. Адміністративне право.. Методичні рекомендації до семінарських занять для студентів для студентів спеціальності - 01 Освіта/Педагогіка, за освітнім рівнем 014 Середня освіта (Історія)/правознавство

Підручники, посібники

1. Адміністративне право України. Академічний курс: під- руч. / Т. О. Коломоєць. К.: Юрінком Інтер, 2015. 576 с.
2. Адміністративне право України. Загальна частина. Академічний курс: підруч. / за заг. ред. О. М. Бандурки. Х.: Золота миля, 2016. - 584 с.
3. Адміністративне право України. Особлива частина. Академічний курс: підр)чі. / за заг. ред. О. М. Бандурки. - Х.: Золота миля, 2016. 840 с.
4. Адміністративне право України: підруч. / В. М. Гаращук, В. В. Богуцький та ін.; за заг. ред. Ю. П. Битяка, В. М. Гаращука, В. В. Зуй. Х.: Право, 2015. 656 с.
5. Адміністративне право. Альбом схем: навч. посіб. / Ю. П. Битяк, В. В. Зуй, В. М. Гаращук та ін.; Нац. ун-т “Юрид. акад. України ім. Я. Мудрого”. Х.: Право, 2016.160 с.
6. Адміністративне право. Загальна частина: навч. посіб. / за заг. ред. Ю. П. Битяка, В. В. Зуй. Х.: Одиссей, 2016. -240 с.
7. Адміністративно-правове регулювання публічного адміністрування в Україні: навч. посіб. / [О.Г. Бондар, Т.О. Коломоєць, В.К. Колпаков та ін.] Запоріжжя : ЗНУ, 2018. 204с.
8. Бортник В. А. Адміністративне право України: навч. посіб. / В. А. Бортник. К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2016. 222 с.
9. Гончарук С.Т. Адміністративний процес: Навч. посібник // К. НАУ. 2017. 184 с.

10. Гордієнко Л. Ю. Публічне врядування : навчальний посібник / Л. Ю. Гордієнко, С. В. Лукашев. -Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. 388 с. Допоміжна 1. Гончарук С.Т., Гусар О.А., Розум

1.. Адміністративне судочинство / С.Т.Гончарук, О.А.Гусар., ГО.Розум// К. - НАУ. - 2016. - 254 с.

2. Дисциплінарно-деліктне право : навч. посіб. / Т. О. Коломоєць, В. К. Колпаков, М. Ю. Віхляєв та інші.; за ред. Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова. К. : Ін Юре, 2016. 464с.

3. Адміністративна відповідальність : курс лекцій / В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко, ГД. Пастух та ін. - К. : Юрінком Інтер, 2016, - 568с.

4. Адміністративне право і процес УНР в екзилі: невідома правнича спадщина України / Укладачі: Гриценко І. С., Бевзенко В. М., Коваль С. О. та ін. ; за заг. ред. Гриценка. С. К.: Дакор, 2015. -500 с.

5. Адміністративне право України : словник термінів / Т. О. Коломоєць, В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко, Д. М. Лук'янець та інші / за заг. ред. Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова. К. : Ін Юре, 2014. 520с.

6. Колпаков В. К. Європейська парадигма адміністративного права України. Адаптація законодавства України до права Європейського Союзу : науково-практичний юридичний журнал. К. : Ін Юре, 2016. № 1. С. 59-72

7. Колпаков В. К. Теорія адміністративного проступку. Монографія / В. К. Колпаков, В. В. Гордєєв. Х.: Харків юридичний, 2016. 344 с.

8. Мінєнко М.А. Публічне управління: теорія та методологія : монографія / М.А. Мінєнко. К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. 404 с.

9. Наука адміністрації й адміністративне право. Загальна частина (за викладами професора Юрія Панейка) / Укладачі: В.М. Бевзенко, І.Б. Коліушко, О.Р. Радишевська, І.Є. Гриценко, П.Б. Єтецюк. Київ : ВД "Дакор", 2016. 464 с.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.portal.rada.gov.ua> - офіційний веб-сайт Верховної Ради України.

2. <http://www.president.gov.ua> - офіційний веб-сайт Президента України.

3. <http://www.kmu.gov.ua> -офіційний веб-сайт Кабінету Міністрів України.

4. www.ombudsman.gov.ua - веб-сторінка Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

5. <http://www.minjust.gov.ua> - Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України.

6. <http://www.court.gov.ua> - офіційний веб-портал судової влади України.

7. <http://www.gp.gov.ua> - офіційний веб-сайт Генеральної прокуратури

8. <http://www.reyestr.court.gov.ua> - єдиний реєстр судових рішень в

9. www.ukrstat.gov.ua - веб-сторінка Державної служби статистики

10. <https://nads.gov.ua> - веб-сторінка Національного агентства України з питань державної служби.

11. <http://www.catalogue.nplu.org> - Національна парламентська бібліотека України.

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

Білозьоров Є. В. Правозахисна функція держави: сутність та механізм здійснення в Україні : [монографія] / Є. В. Білозьоров, В. І. Вишковська. – К. : ФОП Кандиба Т. П., 2015. – 168 с.

Віхров О. П. Теорія держави і права : курс лекцій : навч. посіб. / О. П. Віхров, І. О. Віхрова. – Чернігів : Десна Поліграф, 2015. – 303 с.

Завальний А. М. Інтерпретації дефініції юридичного факту: плюралізм наукових підходів / А. М. Завальний // Юридичні факти в системі правового регулювання : зб. наук. праць. Матеріали VI міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 26 лист. 2015 р.) ; за заг. ред. Н. М. Пархоменко, М. М. Шумила, І. О. Ізарової. – К. : Дакор, 2015. – С. 225 – 232.

Загальна теорія права : підруч. / [М. І. Козюбра, С. П. Погребняк, О. В. Цельєв та ін.] ; за заг. ред. М. І. Козюбри. – К. : Ваїте, 2015. – 392 с.

Теорія держави і права : підруч. / [Ю. А. Ведерніков, І. А. Сердюк, О. М. Куракін та ін.] ; кер. авт. кол. канд. юрид. наук, проф. Ю. А. Ведерніков. – Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2015. – 468 с.

Теорія держави і права : посіб. для підгот. до держ. іспитів / [Д. В. Лук'янов, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський та ін.] ; за заг. ред. О. В. Петришина. – 4-те вид., допов. і змін. – Х. : Право, 2015. – 204 с.

Тихомиров О. О. Юридична відповідальність за правопорушення в інформаційній сфері : навч. посіб. / О. О. Тихомиров, О. К. Тугарова. – К. : Нац. акад. СБУ, 2015. – 172 с. Тюріна О. В. Сучасні національні правові системи : навч. посіб. / О. В. Тюріна. – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2015. – 200 с.

Інформаційні ресурси

Національна бібліотека ім. В. І. Вернадського. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/> <http://www.nbu.gov.ua/>

Економіко-правова бібліотека. - [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://vuzlib.net>. Бібліотека Київського Національного університету будівництва і архітектури. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://library.knuba.edu.ua/>

Освітній портал Київського Національного університету будівництва і архітектури. [Електронний ресурс]. Режим доступу: org.knuba.edu.ua/

Національна парламентська бібліотека України. <http://www.catalogue.nplu.org>

ШКІЛЬНИЙ КУРС ПРАВОЗНАВСТВА ТА МЕТОДИКА ЙОГО ВИКЛАДАННЯ

Андрусин Б. І., Гуз А. М. Методика викладання шкільного курсу «Основи правознавства». Київ : Знання, 2008. 301 с.

Головко Н. І. Методика викладання правознавства : навч. посібник. Київ : Персонал, 2017. 202 с.

Євтушенко Р. І., Галєгова О. В. Книга вчителя історії, етики, основ правознавства : довід.-метод. видання. Харків : ТОРСІНГ ПЛЮС, 2005. 224 с.

Кашкар'єв Г. В. Методика викладання правознавства в школі в опорних схемах і таблицях. Харків : Основа, 2011. 64 с.

Коляда І. А., Булда А. А. Основи правознавства : 9 клас : метод. посіб. для вчителів. Київ : А.С.К., 2011. 240 с.

Навчальна програма з основ правознавства для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів. URL :

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/2022/08/15/navchalna.programa-2022.osnovy.pravoznavstva-9.pdf>

Нестерук Н. Р. Використання таблиць на уроках правознавства : навч.-метод. посібник. Сокаль, 2013. 27 с.

Нетрадиційні уроки з основ правознавства / Укл. Н. В. Томашевська. Харків : ТОРСІНГ ПЛЮС, 2008. 224 с.

- Нікітіна І. П., Галегова І. П., Нікітін Ю. О. Настільна книга молодого вчителя історії та правознавства. Харків : Ранок, 2010. 256 с.
- Підготовка вчителя до сучасного уроку історії та правознавства // Історичні студії. URL : www.metamorfozy.in.ua.
- Практичний довідник учителя правознавства. *Історія і суспільствознавство в школах України*. 2018. № 1.
- Ремех Т. О. Методика навчання учнів 9-го класу основ правознавства : метод. посібник. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2018. 96 с. 33.
- Ремех Т. О. Практичні заняття з правознавства: методичний аспект. *Український педагогічний журнал*. 2016. № 4. С. 43–51. 34.
- Рябовол Л. Контроль навчальних досягнень учнів з правознавства : поняття, принципи, функції, мета, суб'єкти, об'єкти, критерії оцінювання. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2014. № 9 (Ч. 2). С. 61–68.
- Рябовол Л.Т. Наочні методи навчання правознавства. *Науковий огляд: міжнародний науковий журнал*. 2014. № 1 (Т. 2). С. 111–117.
- Рябовол Л. Т. Система навчання правознавства учнів основної і старшої школи: монографія. Кіровоград: Полімед-Сервіс, 2015. 360 с.
- Святокум О. Є. Основи правознавства. 9 клас : міні-конспекти уроків до підручника О. Є Святокум, І. О. Святокума. Харків : Ранок, 2017. 40 с. + календ. план (8 с.).
- Тандура А. І. Інтерактивні технології на уроках правознавства. Харків : Основа, 2005. 96 с.
- Труфанова О. Організація групової роботи на уроках правознавства. *Історія України*. 2003. № 5. С. 22–23.
- Урбанська О.М. Активізація пізнавальної діяльності учнів на уроках правознавства. *Таврійський вісник освіти*. 2014. № 3 (47). С. 233–242.
- Усенко І. Б., Бобровник С. В., Ваксман В. І. та ін. Конституція України і Основи правознавства в школі : книга для вчителя. Київ : Укр. центр правничих студій, 1999. 355 с.
- Чужикова В. Г. Методика викладання права : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2009. 425 с.